Resimli
Türk Paraları

.49561
3
7

ÇOMÜ Kütüphanesi
456778
255.07.02.01.04.02/14/456778

XI. XII. ve XIII.
Yüzyıllarda

RESİMLİ
TÜRK PARALARI

Sevgili kızım Nevin Akkaya'ya

16. X. 948

Behzad Butak

Derleyen:
BEHZAD BUTAK
İstanbul Şehir Tiyatrosundan

NADİR ESER DEP
737.49561/ONB
456778
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ

PULHAN MATBAASI — İSTANBUL 1947

Bu Kitap PULHAN Matbaasının Hususi Tertip Makinesi ile Hazırlanmıştır.

XI. XII. XIII. Yüzyıllarda

RESİMLİ TÜRK PARALARI

(KENDİ KOLLEKSİYONUMDAKİ MEVCUTLAR)

İÇİNDEKİLER:

ARTIK OĞULLARI
ZENGİLER
ATABEKLER VE FURUĞU
İLDENİZ OĞULLARI
SALDIK OĞULLARI
MENGÜÇ OĞULLARI
DÂNIŞMENDLER
ve
bunların tesiri altında kalarak resimli para basan
MİYAFARİKİN EYYUBİLERİ

NOT

Paraların büyüklüğü renkli para klişeleri büyüklüğündedir. (1)

Her sayfanın sol tarafında bulunan klişeler, sağ taraftaki paranın üzerindeki yazıyı göstermektedir. Bu yazıları mümkün olduğu kadar para üstündeki yazıların karakterinde yazmağa gayret ettim.

Bu hususta yapılan hataların bağışlanmasını sayın okuyuculardan rica ederim.

(1) — Aynı cins paranın daha büyüğü, daha küçüğü de olabilir.

FERRUH GÜLEN'e:

Neslimiz hakkındaki düşüncelerini düzeltesin diye çıkarmış olduğum bu eseri sana ithaf ediyorum.

B. B.

ÖNSÖZ

Muhtelif devirlere aid asırların aşındırdığı Türk paralarından bir kısmını bir araya toplamak ve bunlara aid toplu bilgiyi tesbit ederek bu kitapla yaymak suretile, kendimden sonra kalacaklara iddiasız, bir iz, bir eser bırakmak istedim. Biliyorum ki, bu eksiği çok olan eserde mütahassıslar şüphesiz bir çok kusurlar bulacaklardır. Bunları, daha acemisi olduğum bir sahada, sürçmesi pek tabii olan müteredd id adımlarımın saikı olan iyi niyetime bağışlasınlar.

Herkesin, mesleği dışında, heves ettiği şeyler, bağlı olduğu zaaflar vardır. Ben de memleketimizin bağrında gizli kalmış, unutulmuş, tarihin üzerine toprak yığdığı, eski paraları toplamaya heves ettim. Anadolu'da seyyahat ettikçe her gittiğim yerde araştırmalar yaptım. Aşağı yukarı, otuz yıla yakın, bu araştırmanın peşini bırakmadım... Seyyahatlerden her dönüşde de getirdiğim çeşitli paralarla mevcudu biraz daha zenginleştirdim. Gördüm ki yıllarca azmin ve gayretin muhassalası olarak tekmil denecek bir koleksiyon meydana çıkıvermiş...

Çeşitli devirlerde, başka başka yerlerde hüküm sürenler adına basılan bu paraların hemen çoğunun üstündeki hükümdar tasvirleri, yüzünde ve arkasındaki dini yazılar ispat ediyor ki, eski müslüman Türklerde resim hiç de — bazı kimselerin iddia ettikleri gibi — kötü görülen bir sanat değilmiş. Bu hakikati ortaya koyması bakımından da bu paralar Türk medeniyet tarihine ayrıca bir şeref sayfası ilâve eder.

Hâsılı istedim ki, benim için büyük emek mahsulü olarak bir araya getirilen bu eski paralara aid eserde, mütehassıslar ve heveskârlar, bilgilerini ilgilendiren (az da olsa) yeni yeni mevzular bulsunlar.

Bu kitap eğer buna yararsa ne mutlu bana, o zaman otuz yıllık didişmenin mânevî mükâfatını görmüş sayılırım.

İstanbul Şehir Tiyatrosundan

BEHZAD BUTAK

Yeni Türk, Arab ve Kufi Harfleriyle Transcription farklarını Gösteren Mukayeseli Çizelgedir.

Bugünki harfler	Transcription	Arapça harfler	Kufi	Bugünki harfler	Transcription	Arapça harfler	Kufi	Bugünki harfler	Transcription	Arapça harfler	Kufi
	A	أ	ا	İ	Ī	إ	ا	S	Ṣ	ص	ص
	Ā	آ	ا	″	Ī	ى	ي	″	Ṣ	ث	ث
B	B	ب	ب	K	K	ك	ك	Ş	Ş	ش	ش
C	C	ج	ج	″	Ḳ	ق	ق	T	Ṭ	ط	ط
D	D	د	د	L	L	ل	ل	U	U	أ	ا
F	F	ف	ف	M	M	م	م	V	V	و	و
G	Ġ	غ	غ	O	O	أ	ا	Y	Y	ى	ي
H	H	ه	ه	″	Ō	او	او	Z	Z	ز	ز
″	Ḥ	ح	ح	R	R	ر	ر	″	Ż	ض	ض
″	Ḫ	خ	خ	S	S	س	س	″	Ẓ	ظ	ظ
Z	Ẕ	ذ	ذ		ʿ	ع	ع	N	N	ن	ن

(1) ve (3) No.lu paralardaki kufi yazılar, karşıki sahifede transcription alfabesile yazılmıştır. Her kufi harfin ve kelimelerin karşılığı da altlarında gösterilmiştir.

EBCED HESABI:

(1) ve (7) No.lu paralarda ismi geçen Ebced hesabı çizelgesi.

ARAPÇA	ا	ب	ج	د	ه	و	ز
KÛFÎ	ا	ب	ج	ك	ه	و	ز
	1	2	3	4	5	6	7
ح	ط	ى	ك	ل	م	ن	س
ـحـ	ـطـ	ـيـ	ـكـ	ـلـ	ـمـ	ـنـ	ـسـ
8	9	10	20	30	40	50	60
ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث
ـعـ	ـفـ	ـصـ	ـقـ	ـرـ	ـشـ	ـتـ	ـثـ
70	80	90	100	200	300	400	500
خ	ى	ض	ظ	ع		ARAP RAKAMLARI	
ـخـ	ـيـ	ـضـ	ـظـ	ـعـ		١.٢.٣.٤.٥.٦.٧.٨.٩	
600	700	800	900	1000		1.2.3.4.5.6.7.8.9	
ذ	ش	ظ	غ				
ـذـ	ـشـ	ـظـ	ـغـ				

Eski Arap rakkamlarında sıfır bugünki sıfırdır.

ADETLERİN ARAPÇA KARŞILIKLARI:

1	واحد	10	عشره	100	مائه		مئه
2	اثنان	20	عشرون	200	مائتان	عشرات	مئات
3	ثلاثه	30	ثلاثون	300	ثلاثمائه	ثلاثين	ثلاثمئه
4	اربعه	40	اربعون	400	اربعمائه	اربعين	اربعمئه
5	خمسه	50	خمسون	500	خمسمائه	خمسين	خمسمئه
6	سته	60	ستون	600	ستمائه	ستين	ستمئه
7	سبعه	70	سبعون	700	سبعمائه	سبعين	سبعمئه
8	ثمانيه	80	ثمانون	800	ثمانمائه	ثمانين	ثمانمئه
9	تسعه	90	تسعون	900	تسعمائه	تسعين	تسعمئه

Rakamların Arapça isimleri:

1 — Vahid
2 — İsneyn
3 — Selâse
4 — Erbaa
5 — Hamse
6 — Sitte
7 — Seb'a
8 — Semâniye
9 — Tis'a

10 — Aşara
20 — İşrun — İşrin
30 — Selâsun — Selâsin
40 — Erbaun — Erbain
50 — Hamsun — Hamsin
60 — Sittun — Sittin
70 — Seb'un — Seb'in
80 — Semanun — Semânin
90 — Tis'un — Tis'in

100 — Mae Mie
200 — Maitan — Mietan
300 — Selâsemaa — Selâsemie
400 — Erbaamaa — Erbaemie
500 — Hamsmaa — Hamsemie
600 — Sittemaa — Sittemie
700 — Seb'amaa — Seb'amie
800 — Semaniyemaa — Semaniyemie
900 — Tis'amaa — Tis'amie
1000 — Elf

ARTUK OGULLARININ ŞECERESİ.

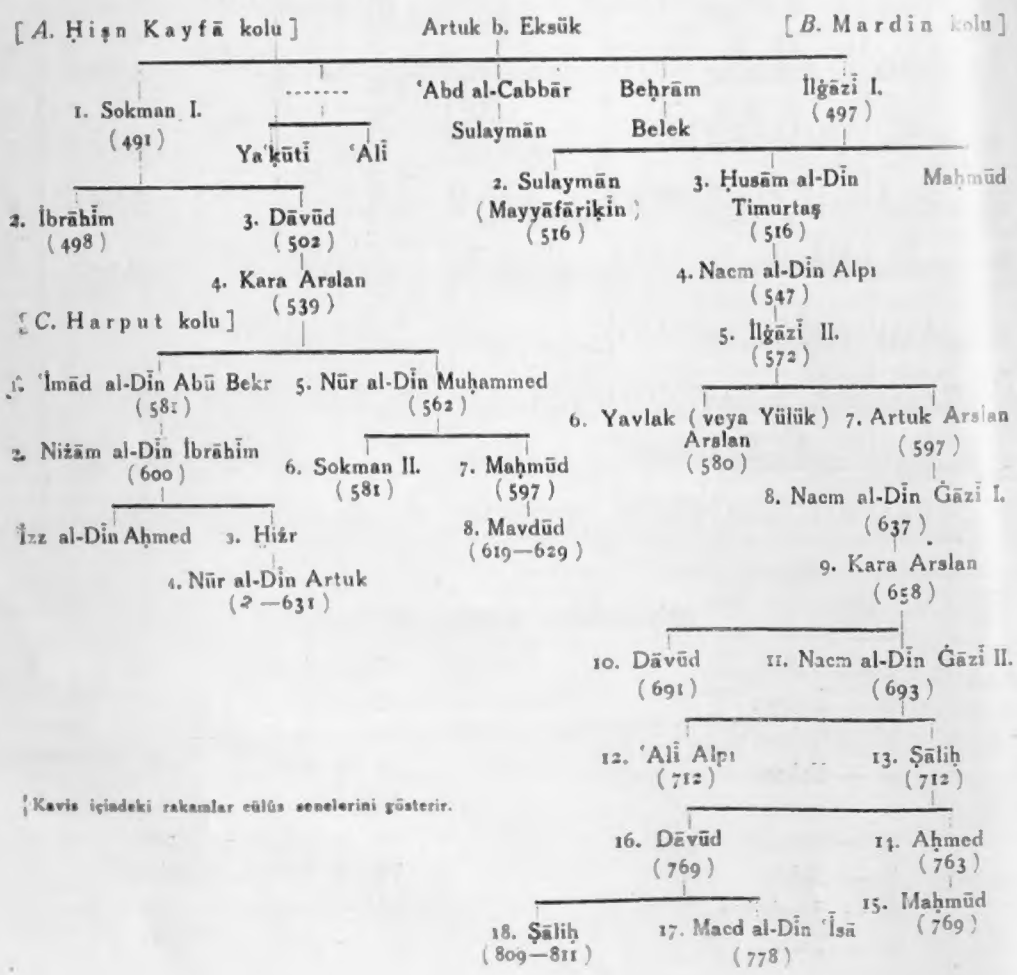

Kavis içindeki rakamlar cülûs senelerini gösterir.

(Bu şecere İslâm Ansiklopedisinden alınmışdır.)

Hısnkeyf ve Amid
ARTIKLARI

Artık devletinin kurucusu olan Eksik oğlu Artık Selçuk ordusu kumandanlarından olup Dımşk (Şam) Selçuklarından Sultan Tıtş tarafından iyi hizmetlerine mükâfat olarak Kudüs'e vali tayin edilmiştir. Artık'ın oğulları Filistin'de Lâtin prensleriyle yaptıkları savaşlarda ün kazanan Sökmen ve İlgazi (484) (1091) de babalarının ölümü üzerine onun yerine geçip Kudüs'ün (489) (1096) da Fatımi halifesi tarafından alınmasına kadar orada kalmışlardır. Bu olaydan sonra Sökmen (Reha-Urfa)ya, İlgazi İrak'a çekilmişlerdir. Sökmen (495) (1101) de Divarbakırdaki Hısnkeyfa vilâyetine tâyin olunduktan sonra orada Artık devletinin Hısnkeyfa şubesini kurmuştur. Sökmen bir iki yıl sonra Mardini de sınırları içine almış fakat kardeşi İlgazi de aynı yılda Selçuk sultanı Melikşah oğlu Muhammed tarafından Bağdat şehneliğine tâyin olununca, kardeşinin elinde bulunan Mardini idaresi altına alarak (Artık) devletinin Mardin şubesini kurmuştur. Bu tarihten itibaren biri Mardin'de öbürü de Hısnkeyfa'da olmak üzere (Artık) devletinin iki şubesi hükûmet sürmüştür. Hısnkeyfa şubesi bir müddet hareketsiz kalmış fakat Selâh üd-din Eyyubî (579) (1183) de onlara Amid şehrini vermiştir. Bundan sonra (Hısnkeyfa Amid şubesi) ismini alır. Bu şube (629 (1231) yılında Eyyubîlerden Melik ül-Kâmil tarafından alınıncaya kadar sürmüştür. Hısnkeyfa Artıkları ailesinden bir küçük şube de Diyarbakırda, Harputta (581) (1185) ten (685) (1286) yılına kadar hükûmet sürmüştür.

Mardin şubesi kurucusu İlgazi (511) (1117) de Haleb'i aldıktan sonra (515) (1121) de İrak Selçuklarından Sultan Muizz üd-din Mahmud kendisine Diyarbakırdaki Miyafarıkîni de vermiştir. Gerek Mardin, gerek Miyafarıkîn İlgazi'nin varislerine kalmış, bunlardan Miyafarıkîni (580) (1184) yılına ve Mardin'i de Karakoyunluların istilâ yılı olan (811) (1408) e kadar muhafaza edebilmişlerdir. Haleb ise (517) (1123) de Behram oğlu Belk isminde başka bir Artık şefinin eline geçmiştir ki (494) te (Âne) ye ve (515) te Harput'a sahip olmuştur. Artıkların resimli paraları pek çok vakitdenberi bilginlerin dikkat nazarını çekmiştir.

Artık oğullarının Hısnkeyfa ve Amid şubesi hükümdarları:

1 — Artık oğlu I. Sökmen	1098	(491)	Parası yokdur
2 — Sökmen oğlu İbrahim	1105	(498)	Parası yokdur.
3 — Sökmen oğlu Rükn üd-din Dâvud	1109	(502)	Parası yokdur.
4 — Dâvud oğlu Fahr üd-din Karaarslan	1144	(539)	
5 — Karaarslan oğlu Nur üd-din Muhammed	1167	(562)	
6 — Muhammed oğlu Kutb üd-din II. Sökmen	1185	(581)	
7 — Muhammed oğlu Nâsır üd-din Mahmud	1201	(597)	
8 — Mahmud oğlu Rükn üd-din Mevdud	1222	(619)	
	1232	(629)	

(x) Tarihler İslâm Ansiklopedisine göredir. (x)

IV. Hükümdar

Fahr üd-din Karaarslan

Miladî (1144–1174) (539–570) Hicrî

(Tahta çıktığı tarih: İslâm Ansiklopedisine, öldüğü tarih Türkmaniye kataloğuna göre.)

Paralarında ismi geçen Abbâsî halifesi:

El-Müstencidi billâh — المستنجد بالله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil — الملك العالم العادل

El-Melik ül-Âdil — الملك العادل

Melik ül-ümera — ملك الامرا

Muîn, Emîr ül-mü'minin — معين امير المؤمنين

No. 1

F. Karaarslan'ın ebced hesabile (556) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Sene snu

Arkası: 1. El-Melik ül-Â 2. lim ül-Âdil 3. Fahr üd-din 4. Karaarslan 5. bin Dâvud 6. bin Artık

No. 2

F. Karaarslan'ın (559) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Duribe fi seneti tis'a 2. ve hamsin ve hamsemie

Çevresi: 1. El-Melik ül-Âdil Fahr üd-din Karaarslan bin Dâvud bin Artık

No. 3

F. Karaarslan'ın (560) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Lâilâheillallah 2. Muhammed resulullah 3. El-Müstencidi billâh

Arkası: 1. Melik ül-ümera 2. Karaarslan bin 3. Dâvud bin Sökmen 4. bin Artık 5. seneti sittin 6. hamsemie

No. 4 F. Karaarslan'ın (562) tarihli parası. (Bakır)

2 1

Yüzü: 1. Seneti isneyn 2. ve sittin ve hamsemie

6 1 2 3 4 5

Arkası: 1. Melik ül-ümera 2. Karaarslan bin 3. Dâvud bin 4. Sökmen bin Artık 5. El-imâm 6. El-Müstencidi billâh

No. 5 F. Karaarslan'ın (570) tarihli parası. (Bakır)

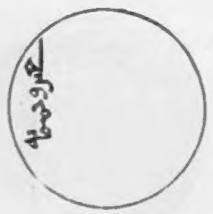

1

Yüzü: 1. Seb'In ve hamsemie

6 1 2 3 4 5

Arkası: 1. Melik ül-ümera 2. Karaarslan bin 3. Dâvud bin 4. Sökmen bin artık 5. El-imâm 6. El-Müstencidi billâh

No. 6 F. Karaarslan'ın tarihsiz parası. (Bakır)

6 5 1 2 3 4

Arkası: 1. El-Melik ül-Â 2. lim ül-Âdil 3. Fahr üd-din 4. Karaarslan 5. bin Dâvud 6. bin Artık

No. 7 F. Karaarslan'ın tarihi Ebced hesabile yazılmış isede anlaşılamıyan parası. (Bakır)

2 1

Yüzü: 1. Muin Emîr 2. ül-müminin

6 5 1 2 3 4

Arkası: 1. El-Melik ül-Â 2. lim ül-Âdil 3. Fahr üd-din 4. Karaarslan 5. bin Dâvud 6. bin Artık

V. Hükümdar

Nur üd-din Muhammed

(1167–1185) (562–581)
(İslâm Ansiklopedisine göre.)

Paralarında ismi geçen Abbâsî halifesi:

El-Mustazı biemrillâh — المستضى بامر الله

El-Nâsırlidinullâh — الناصر لدين الله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

Melik ül-ümera — ملك الامرا

Nâsır, Emir ül-müminîn — ناصر امير المومنين

No. 8 — N. Muhammed'in (571) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Seneti Âhad ve seb'în 2. ve hamsemie

Arkası: 1. Melik ül-ümera Muhammed 2. bin Karaarslan bin 3. Dâvud bin Sökme 4. n bin Artık Nasır 5. El-imâm 6. El-Mustazı biemrillâh 7. Emîr ül-müminîn

No. 9 — N. Muhammed'in (576) tarihli parası. (Bakır)

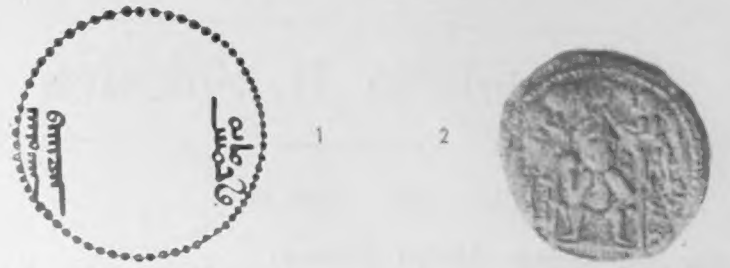

Yüzü: 1. Seneti sitte ve seb'în 2. ve hamsemie

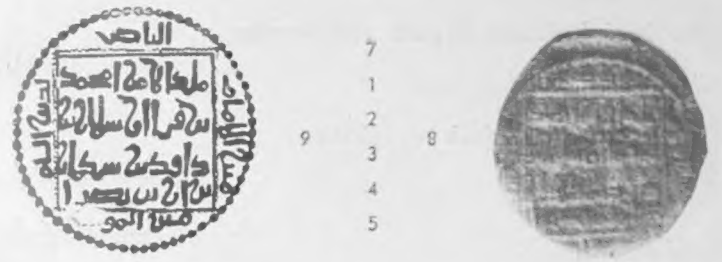

Arkası: 1. Melik-ül-ümera Muhammed 2. bin Karaarslan bin 3. Dâvud bin Sökmen 4. bin Artık Nâsır E 5. mir-ül-mü 6. minîn El-imâm 7. El-nâsır 8. lidinullah

No. 10 — N. Muhammed'in (578) tarihinde (Hısnkeyfa)da basılmış parası. (Bakır)

Çevre: Alâ ismullah duribe bil-Hısn seneti semano ve seb'în ve hamsemie

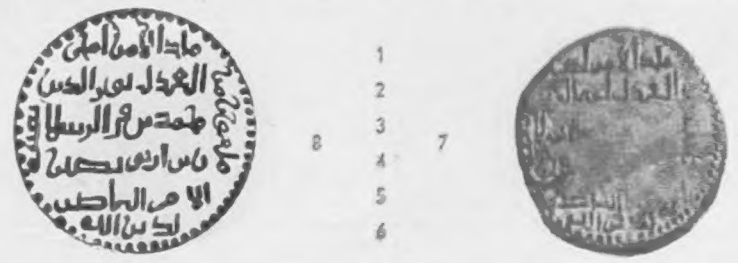

Arkası: 1. Melik-ül-ümera muhîyy 2. ül-Adil Nur-üd-din 3. Muhammed bin Karaarsla 4. n bin Artık Nâsır 5. El-imâm-ün-Nâcır 6. lidinullah 7. Mel'une men 8. yeayyere

VI. Hükümdar

Kutb üd-din II. Sökmen

(1185–1200) (581–597)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Nâsırlidinullah

الناصر لدين الله

Paralarında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:

Salah-üd-din Yusüf bin Eyyub

صلاح الدين يوسف بن ايوب

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik-ül-Mes'ud

الملك المسعود

El-Melik-ül-Âdil

الملك العادل

Muin

معين

No. 11 581 tarihinde II Sökmen'in Hısnkeyfa'da basılmış parası (Bakır)

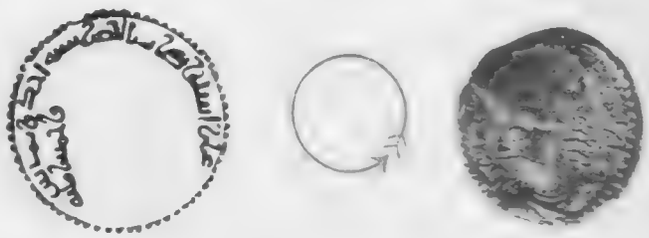

Çevre: Alâ İsm-Ullah-duribe bil Hısn seneti Âhad ve semanin ve hamsemie

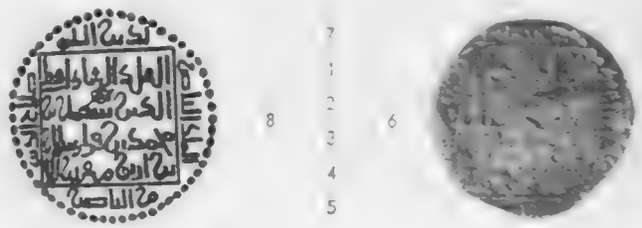

Arkası: 1. El-Melik-ül-Âdil Kutb 2. üd-din Sökmen bin 3. Muhammed bin Karaarslan 4. bin Artık Muin-ül-imâ 5. m ün-Nâsır 6. Lidinul-Allah 7. El-Melik-ün-Nâsır 8. Salah-üd-din

No. 12 K. II. Sökmen'in (584) tarihli parası (Bakır)

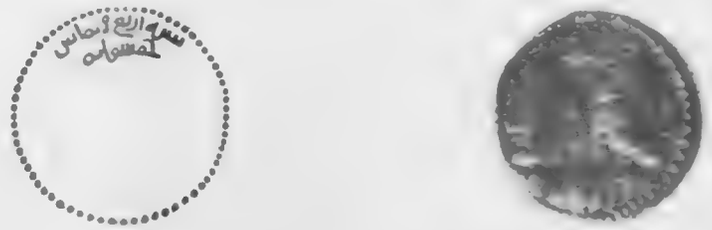

Yüzü: Seneti Erbaa ve semanin ve hamsemie

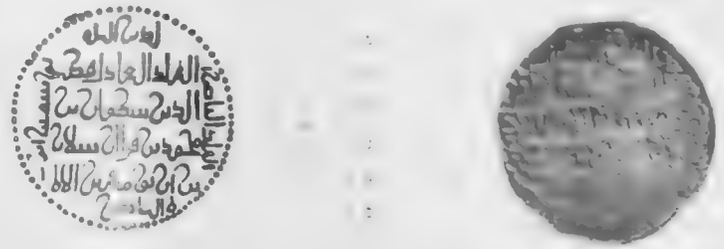

Arkası: 1. El-Melik-ül-Âdil Kutb 2. üd-din Sökmen bin 3. Muhammed bin Karaarslan 4. bin Artık Muin-ül-imâ 5. m-ün-Nâsır 6. Lidinullah 7. El-Melik-ün-Nâsır 8. Yusuf bin Eyyub

No. 13 K. II. Sökmen'in (594) tarihli parası (Bakır)

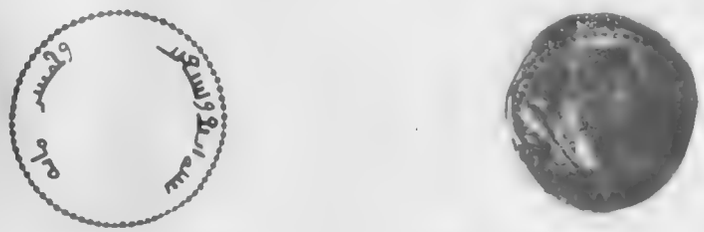

Çevresi: Seneti Erbaa ve tisin ve hamsemie

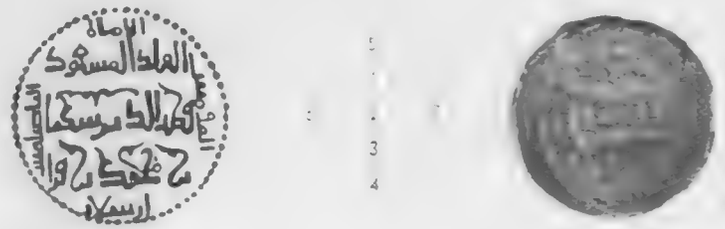

Arkası: 1. El-Melik-ül-Mes'ud 2. Kutb-üd -din Sökmen 3. bin Muhammed bin Kara 4. arslan 5. El-imâm 6. ün-Nâsır Emir 7. ül-müminin

VII. Hükümdar

Nâsır üd-din Mahmud

(1200–1222) (597–619)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:
El-Nâsırlidinullah — الناصرلدين الله

Paralarında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:
El-Âdil El-Kâmil — العادل، الكامل

Paralarında ismi bulunan Selçuk Hükümdarı:
Keykubad I. — كيقباد I.

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:
El-Melik-üs-Sâlih — الملك الصالح

No. 14 N. Mahmud'un (610) tarihinde (Hısnkeyfa)da basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Duribe bil Hısn 2. Sene 610

Arkası: 1. El-Melik-üs-Sâlih 2. Mahmud bin Artık 3. El-Melik-ül-Âdil 4. Ebu Bekr 5. El-imâm 6. ün-Nâsır Emir 7. ül müminin

No. 15 N. Mahmud'un (614) tarihinde (Amid)de basılmış parası (Bakır)

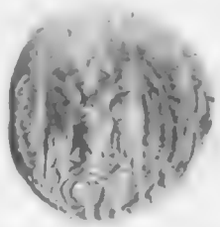

Çevre: El-Melik-üs-Sâlih Nâsır-üd-dünya ved-dîn Mahmud bin Muhammed bin Artık
1. Duribe bi Amid sene 614

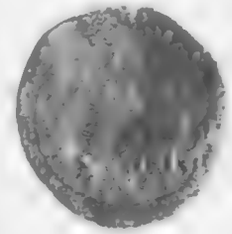

Arkası: 1. Es-Sultân-ül-Ga 2. lib izz-üd-dünya ved 3. dîn Keykâvus bin Keyhusrev 4. bin Kılıçarslan 5. El-imâm-ün-Nâ 6. sır Emîr 7. ül-müminin

No. 16 N. Mahmud'un (615) tarihinde (Hısnkeyfa)da basılmış parası. (Bakır)

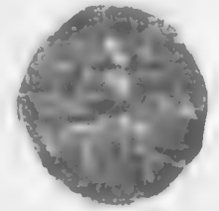

Yüzü: 1. Nâsır 2. üd-dîn 3. Mahmud

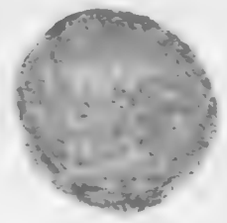

Arkası: 1. El-Melik-üs-Sâlih 2. El-Melik-ül-Kâmil 3. Muhammed 4. El-imâm 5. Nâsır 6. Emir-ül-mü' 7. Minîn 8. Duribe 9. bil Hısn 10. Sene 11. (615)

No. 17 — N. Mahmud'un 617 tarihinde Amid de basılmış parası — (Bakır)

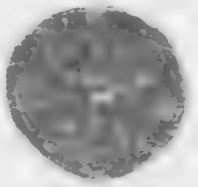

Yüzü: 1. El-Melik 2. üs-Sâlih 3. Nâsır 4. üd-din 5. Mahmud 6. bin Muhammed 7. bin Karaarsla 8. n bin Artık

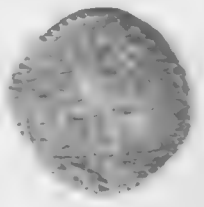

Arkası: 1. El-Melik 2. ül-Kâmil 3. Duribe 4. bi Amid 5. sene 6. Seb'a 7. aşara 8. Sittemie 9. El-imâm 10. ün-Nâsır 11. Ahmed 12. Nâsır 13. üd-din 14. Mahmud

VIII. Hükümdar

Rükn üd-din Mevdud

(1222–1231) (619–629)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Nâsırlidinullah الناصر لدين الله

Paralarında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:

El-Kâmil El-Eşref الكامل الاسعف

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Mes'ud الملك المسعود

No. 18 — R. Mevdud'un 621 tarihinde Amid'de basılmış parası — (Bakır)

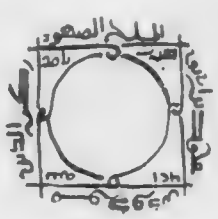

Yüzü: 1. El-Melik-ül-Mes'ud 2. Rükn-üd-din 3. Mevdud bin 4. Mahmud bin Artık 5. Duribe 6. bi Amid 7. sene 8. 621

Arkası: El-Melik 2. ül-Kâmil 3. El-Melik 4. El-E 5. şref 6. Musa 7. Lâilâheillallah 8. Muhammed resullullah 9. El-imâm-ün-Nâsır 10. Lidinullah Emir-ül-müminin

Artık Oğulları
Harput Hükümdarları

Dört hükümdardan ibaret olup birincileri Karaarslan oğlu I İmad-üd-din Ebû Bekr'dir. Ondan sonra oğlu Nizam-üd-din II Ebû Bekr (620) tarihine kadar icrayı hükûmet etmişdir. Şimdiye kadar bunlardan yalnız I İmad-üd-din Ebû Bekr'in iki çeşit parasına tesadüf edilmişdir. Bu paralarda tarihleri yazılı ise de nerede basıldığı yazılı değildir.

HARPUT ŞUBESİ HÜKÜMDARLARI

1 — Karaarslan oğlu İmad-üd-din Ebu Bekr I.	(581)	
2 — İmad-üd-din Ebu Bekr I. oğlu Nizam-üd-din Ebu Bekr II.	(600)	Parası yokdur.
3 — İmad-üd-din Ebu Bekr I. oğlu İbrahim	(620)	Parası yokdur.
1 — İbrahim oğlu Ahmed	(685)	Parası yokdur.

I. Hükümdar

İmad üd-din Ebu Bekr

(1185–1203) (581–600)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Nâsırlidinullah الناصر لدين الله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

Melik-ül-ümera ملك الامرا

No. 19 İ. Ebu Bekr'in (585) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: Yazı yokdur.

Arkası: 1. Melik-ül-ümera Muhıyy 2. ül-Âdil İmad-üd-din 3. Ebu Bekr bin Karaarsla 4. n bin Artık Nusayr 5. ül-imâm-ün Nâsır 6. Lidinullah 7. Hamse ve semânin 8. hamsemie

No. 20 İ. Ebu Bekr'in (590) tarihli parası (Bakır)

Yüzü: Yazı yokdur.

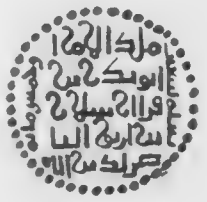

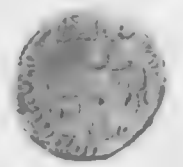

Arkası: 1. Melik-ül-ümera 2. Ebu Bekr bin 3. Karaarslan 4. bin Artık El-Nâ 5. sırlidinullah 6. sene Tis'in 7. ve hamsemie

Artık Oğulları

Mardin Hükümdarları

Şah-ı-Diyarı Bekir unvanı Diyar-ı-Bekire hâkim oldukları için değil de idareleri altındaki memleketlerin Diyarı Bekir topraklarından sayılmasından ileri gelmiştir.

Birinci hükümdar Necm-üd-din İlgazi ile 9, 11, 13, 14 ve 15 inci hükümdarların paraları şimdiye kadar görülmemiştir. Bu hükümdarlardan enevvel Hüsam-üd-din Timurtaş'la sekiz hükümdarın paraları mevcuddur. Beşinci hükümdar Hüsam-üd-din Yolukarslan (581) tarihlerinde Salah-üd-din-i-Eyyûbî'nin himayesi altına girmiş ve kendi paralarında Salah-üd-din-i-Eyyûbî'nin ismini koymuşdur.

MARDİN HÜKÜMDARLARI

1	— Artık oğlu Necm-üd-din İlgazi	(502)	Parası yokdur.
2	— İlgazi oğlu Hüsam-üd-din Timurtaş	(516)	
3	— Timurtaş oğlu Necm-üd-din Alpi	(547)	
4	— Alpi oğlu Kutb-üd-din II. İlgazi	(572)	
5	— II. İlgazi oğlu Hüsam-üd-din Yolukarslan	(580)	
6	— II. İlgazi oğlu Nâsır-üd-din Artıkarslan	(597)	
7	— Artıkarslan oğlu I. Necm-üd-din Gazi	(637)	
8	— I. Necm-üd-din Gazi oğlu Karaarslan	(658)	
9	— Karaarslan oğlu I. Şems-üd-din Dâvud	(691)	Parası yokdur.
10	— Karaarslan oğlu II. Necm-üd-din Gazi	(693)	
11	— II. Necm-üd-din Gazi oğlu İmad-üd-din Ali Alpi	(712)	Parası yokdur.
12	— II. Necm-üd-din Gazi oğlu Şems-üd-din Sâlih	(712)	
13	— Şems-üd-din Sâlih oğlu II. Dâvud	(740)	Parası yokdur.
14	— II. Dâvud oğlu İsa	(778)	Parası yokdur.
15	— İsa oğlu Şehab-üd-din Ahmed	(811)	Parası yokdur.
		(814)	

* Yukardaki tarihler Türkmaniye kataloğuna [illegible]

II. Hükümdar

Hüsam üd-din Timurtaş

(1122–1152) (516–547)

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El Melik-ül-Âlim-ül-Âdil العلك العالم العادل

No. 21

H. Timurtaş'ın tarihsiz parası. (Bakır)

Yüzü: Necm-üd-din

Arkası: 1. El-Melik-ül-Âlim 2. ül-Âdil Hüsa 3. m üd-din 4. Timurtaş bin 5. İlgazi 6. bin Artık

III. Hükümdar

Necm üd-din Alpi

(1152–1176) (547–572)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifeleri:

El-Müstencid-i-billâh — المستنجد بالله

El-Mustazî biemrillâh — المستضئ بامر الله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

Melik-i-Diyar-ı-Bekir — ملك ديار بكر

El-Melik ül-Âlim-ül-Âdil — الملك العالم العادل

Melik-ül-Muzaffer — ابو المظفر

Melik-ül-ümera — الامراء

No. 22 — N. Alpi'nın tarihsiz parası — (Bakır)

Yüzü: 1. Necm-üd-din 2. Melik-i-Diyar-ı-Bekir

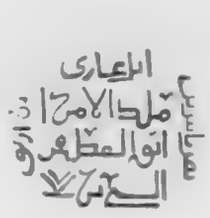

Arkası: 1. Melik-ül-ümera 2. Ebu-ül-Muzaffer 3. Alpi bin 4. Timurtaş bin 5. İlgazi 6. bin Artık

No. 23 — N. Alpi'nin tarihsiz parası. — (Bakır)

Yüzü: 1 Necm-üd-din 2. Melik-i-Diyar-ı-Bekir

Arkası: 1 Ebu-ül-Muzaffer Alpi 2 bin 3 Timurtaş bin İlgazi bin 4 Artık

No. 24 — N. Alpi'nın 559 tarihli parası — Bakır)

Çevre: El-Melik-ül-Âlim-ül-Âdil Necm-üd-dın Melik-i-Diyar-ı-Bekir

Arkası: 1. Ebu-ül- Muzaffer Alpi bin Timurtaş bin İlgazi bin Artık sene 2. Tis'a ve hamsin 3. ve hamsemie

No. 25 N. Alpi'nin tarihsiz parası. (Bakır

Yüzü : 1. Lâilâheillallah 2. Muhammed resulullah 3. El-Müstencid-i-billâh 4. Emîr-ül müm

Arkası : 1. Necm-üd-din 2. Alpi bin İlgazi 3. ibn-Artık 4. Melik-i-Diyar-ı-B

No. 26 N. Alpi'nin tarihsiz parası. (Bakır

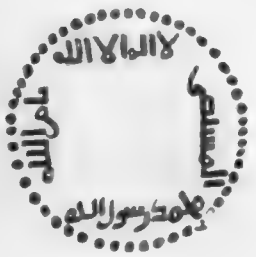

Yüzü : 1. Lâilâheillallah
2. Muhammed resulullah
3. El-Mustazı
4. biemrillâh

No. 27 N. Alpi'nin tarihsiz parası. (Bakır)

Yüzü : 1. Lâilâheillallah
2. Muhammed resulullah
3. El-Müstencid-i-billâh
4. Emîr-ül müminin

26 ve 27 No.lu paraların yüzlerindeki resimler 25 No.lu paranın yüz resimlerinin aynı olup yalnız yazıları başkadır

IV. Hükümdar

Kutb üd-din II. İlgazi

(1176 – 1184) (572 – 580)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi :

El-Nâsırlidinullah الناصر لدين الله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar :

Limevlânâ El Malik-ül-Âlim-ül-Âdil لمولانا الملك العالم العادل

Şâh-ı-Diyar-ı-Bekir شاه ديار بكر

Melik-ül-ümera ملك الامرا

No. 28 II. İlgazi'nin tarihsiz parası (Bakır)

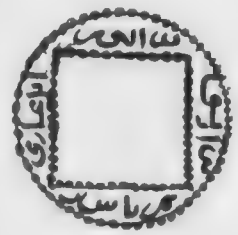

Yüzü : 1. İlgazi 2. bin Alpi bin 3. Timurtaş bin 4. bin Artık

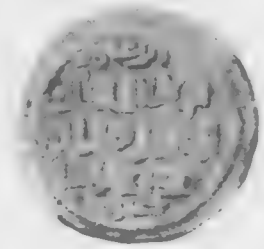

Arkası : 1. İlgazi 2. Limevlânâ El-Malik-ül-Âlım 3. ül-Âdil Kutb-üd-din
4. Melik-ül-ü (mera) Şâh-ı 5. Diyar-ı-Bekir

No. 29 II. İlgazi'nin (577) tarihli parası Bakır

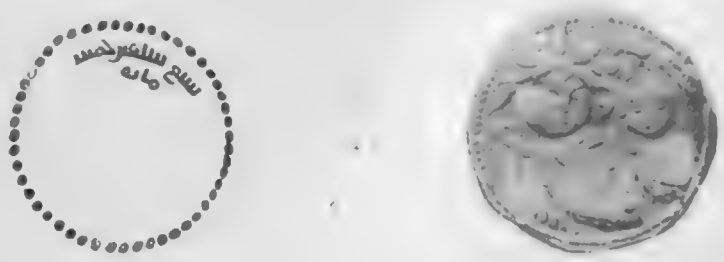

Yüzü: 1. Seb'a seb'in hamse 2. mae

Arkası: 1. El-Nâsırlıldin 2. Emir-ul-müminin 3. Hâze-d-dirhem 4. Mel-une men 5. Yeayyero 6. Kutb-üd-din bin 7. Necm-üd-din bin 8. Hüsam-üd-din

V. Hükümdar

Hüsam üd-din Yolukarslan

(1184 – 1200) (580 – 597)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Nâsır lidinullah الناصر لدين الله

Paralarında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:

Salah üd-din
El-Âdil
El-Efdal
Ez-Zâhir

صلاح الدين
العادل
الافضل
الظاهر

Paralarında ismi geçen Musul Atabekleri:

Nur üd-din Atabek نور الدين اتابك

No. 30 H. Yolukarslan'ın tarihsiz parası. (Bakır)

Yüzü: 1. A V G V 2. N I V 3. Rsa

Arkası: 1. Salah üd- 2. (dünya v) ed-din Yusuf 3. El-Melik ül-Âdil
Çevresi: El-Âdil Hüsam üd-din Yo.

No. 31 H. Yolukarslan'ın tarihsiz parası. (Bakır

Yüzü: 1. Hüsam üd-din Meliki Diyarıbekir

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Salah üd-din 3. Muhiyy üd-devle 4. Emir ül-müminin 5. Yusuf 6. bin Eyyub

No. 32 H. Yolukarslan'ın (581) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Hüsam üd-din Yo 2. luk bin İlgazi

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Salâh üd-dünya 3. ved-din Yusuf 4. bin 5. Eyyub 6. duribe 7. seneti 8. Âhad 9. semanin 10. hamse 11. mie

No. 33 H. Yolukarslan'ın (587) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: Yazı yokdur.

Arkası: 1. El-imâm ün-Nâ 2. sır lildin 3. Emir ül-müminin
Çevresi: Hüsam üd-din Meliki Diyarıbekir Yolukarslan bin İlgazi bin Artık seneti Seb'a ve semanin ve hamsemie

No. 34 H. Yolukarslan'ın (589) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: Yazı yokdur.

Arkası: 1. El-Melik ül-Âdil 2. El-imâm ün-Nâ 3. sır lildin 4. Emir ül-müminin 5. Seyf üd-din 6. Ebu Bekr 7. bin Eyyub
Çevresi: 1. Hüsam üd-din Meliki Diyarıbekir Yolukarslan bin İlgazi bin Artık seneti tis'a ve (semanın) ve hamsemie

No. 35 H. Yolukarslan'ın (596) tarihli parası. (Bakır

Yüzü: Yazı yokdur. Yalnız sağ kolu altında bir çiçek resmi var.

Arkası: 1. El-Nâsır lidin 2. ullah Emîr 3. ül-müminin
İç çevre: El-Melik ül-Efdal Ali vel-Melik üz-Zâhir Gazî bin El-Melik ün-Nâsır
Dış çevre: Hüsam üd-din Yolukarslan Meliki Diyarıbekir bin İlgazi bin Artık seneti sitte ve tis'în ve hamsemie

No. 36 H. Yolukarslan'ın (597) tarihli parası. (Bakır)

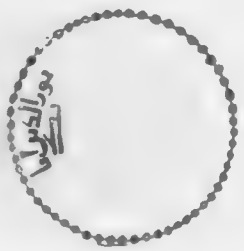

Yüzü: Nur üd-din Atabek

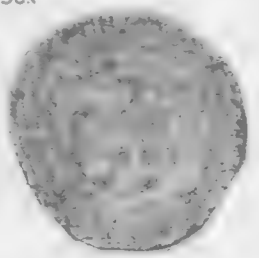

Arkası: 1. El-Nâsır lidin 2. ullah Emîr 3. ül-müminin
İç çevre: El-Melik ül-Efdal Ali vel-Melik üz-Zâhir Gazi bin El Melik ün-Nâsır
Dış çevre: Hüsam üd-din Yolukarslan bin İlgazi bin Artık seneti seb'a ve tis'in ve hamsemie

No. 37 H. Yolukarslan'ın (597) tarihli parası Bakır)

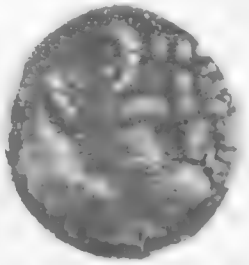

Bu paranın yüzü ve arkası 36 No.lu paranın aynıdır
Yalnız bu paradaki resmin sol elinde kılıç, sağ elinde kesik bir baş vardır

No. 38 H Yolukarslan'ın tarihsiz parası (Bakır)

33 ve 36 No.lu paraların yüz tarafı kalıplarından yeni bir para basılmışdır

VI. Hükümdar

Nâsır üd-din Artıkarslan

(1200–1239) (597–637)

El-Nâsır lidinullah الناصر لدين الله

El-Mustansır billâh المستنصر بالله

Ez-Zâhir الظاهر

El-Âdil العادل

El-Kâmil الكامل

Keykubad I. كيقباد I

Keyhusrev II. كيخسرو II

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil الملك العالم العادل

Nâsır üd-dünya ved-din اصر الدنيا والدين

El-Melik ül-Mansur الملك المنصور

Meliki Diyarıbekir ملكدياربكر

No. 39 N. Artıkarslan'ın (598) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Nâsır üd-din A 2. rtıkarslan

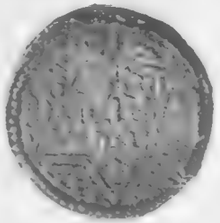

Arkası: 1. Allah 2. El-imâm ün-Nâsır 3. Lidin Emir ül-mü 4. minln 5. duribe 6. seneti 7. semâne 8. tis'in 9. hamse 10. mie

No. 40 N. Artıkarslan'ın (599) tarihli parası. (Bakır)

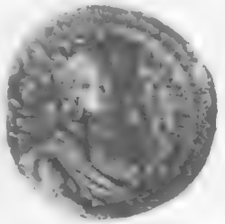

Yüzü: 1. Nâsır üd-din Ar 2. tıkarslan

Arkası: 1. Allah 2. El-imâm ün-Nâsır 3. lidin Emir ül-mü minin 4. El-Melik üz-Zâhir 5. Gazi 6. duribe 7. seneti 8. tis'a 9. tis'in 10. ve hamse 11. mie

No. 41 N. Artıkarslan'ın (599) tarihinde (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Bi Mardin 2. seneti 3. tis'a ve 4. tis'in ve 5. hamse 6. mie

Arkası: 1. El-Nâsır lidinullah 2. Emir ül-müminin 3. El-Melik ül-Âdil 4. Ebu Bekr Meliki Di 5. yarıbekir Nâ 6. sır üd-din Ar 7. tıkarslan 8. bin Eyyub

No. 42 N. Artıkarslan'ın (599) da (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

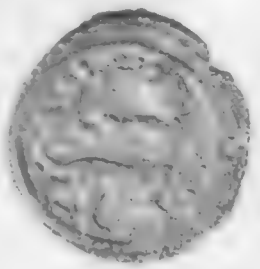

Yüzü: 1. Bi Mardin sene 2. tis'a ve tis'in 3. ve hamsemie

Arkası: 1. El-Nâsır lidinullah 2. Emir ül-müminin 3. El-Melik ül-Âdil 4. Ebu Bekr bin Eyyub 5. Meliki Diyarıbekir 6. Nâsır 7. üd-din 8. Artık 9. arslan

No. 43 N. Artıkarslan'ın (606) da (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Âlim ül-Âdil Nâsır üd-din Artıkarslan Meliki Diyarıbekir

Arkası: 1. El-imâm ün-Nâsır 2. lidinullah Emir 3. ül-müminin 4. sitte 5. ve sitte 6. mie
Çevresi: El-Melik ül-Âdil Seyf üd-din Ebu Bekr ibni Eyyub duribe bi Mardin seneti

No. 44 N. Artıkarslan'ın (611) tarihli parası. (Bakır)

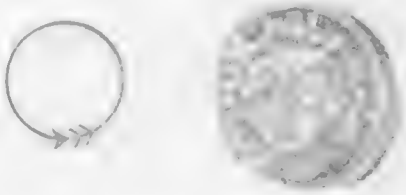

Çevresi: Nâsır üd-dünya ved-din Artıkarslan Meliki Diyarı (bekr

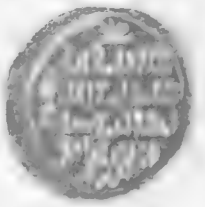

Arkası: 1. Ebul-Abbâs Ahmed 2. El-Nâsır lidinullah 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Âdil Ebu 5. Bekr Eyyub 6. Âhad aşare 7. ve sittemie

No. 45 N. Artıkarslan'ın (620) tarihli parası. (Bakır)

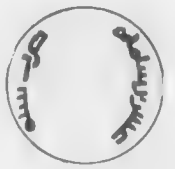

Yüzü: 1. duribe seneti 2. işrin sittemie

Arkası: 1. El-Melik ül-Kâmil 2. Muhammed bin Eyyub 3. El-Melik ül-Mansur 4. Nâsır üd-din Artık 5. arslan 6. El-imâm 7. El-Nâsır 8. lidinullah

No. 46 N. Artıkarslan'ın (620) tarihli parası (Bakır)

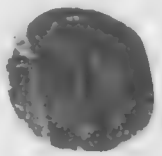

Yüzü: 1. duribe seneti 2. işrin sittemie

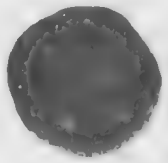

Arkası: 1. El-Melik ül-Kâmil 2. Muhammed bin Eyyub 3. El-Melik ül-Mansur 4. Nâsır üd-din Artık

No. 47 N. Artıkarslan'ın (620) tarihli parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Mansur Nâsır üd-dünya ved-din Artıkarslan

Arkası: 1. El-Nâsır lidinullah 2. Emîr ül-müminin 3. El-Melik ül-Kâmil 4. Nâsır üd-din Muhammed 5. bin Eyyub 6. duribe seneti 7. işrin 8. ve Sittemie

No. 48 N. Artıkarslan'ın (623) tarihli parası. (Bakır)

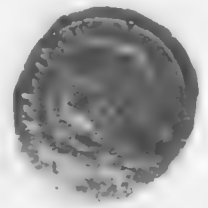

Çevresi: Es-Sultân ül-Âzam Ala üd-din Keykubad bin Key husrev

Arkası: El-imâm 2. ül-Mustansır billâh 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Mansur 5. Artık 6. seneti selâse 7. ve işrin 8. sittemie

No. 49 N. Artıkarslan'ın (623) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: Çevre yazısı yukarıki paranın aynı olup yalnız resminde değişiklik vardır

Arkası: Yukarıkı paranın aynıdır fakat yazısı daha güzeldir.

No. 50 N. Artıkarslan'ın (625' tarihli parası Bakır

Yüzü: 1. El-Nâsır lidinullah 2. Emir ül-müminin El-Melik 3. ül-Kâmil Muhammed 4. Lâilâhe 5. illallah 6. Muhammed resu 7. l Allah

Arkası: 1. El-Melik ül-Mansur Nâsır 2. üd-dünya ved-din 3. Artıkarslan 4. duribe 5. seneti hamse 6. işrin 7. sittemie

No. 51 N. Artıkarslan'ın (625) de (Dineysir) de basılmış parası. (Gümüş)

Yüzü: 1. El-imâm ül-Mustansır 2. billâh 3. El-Melik ül-Mansur Artık 4. (hamse) 5. ve işrin ve sittemie

Arkası: 1. Es-Sultân ül-Muazzam 2. Keykubad bin Keyhusrev 3. duribe 4. Hâzâ 5. ed-dirhem 6. Bi Dineysir sene

No. 52 N. Artıkarslan'ın (626) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 43 No. lu paranın aynıdır

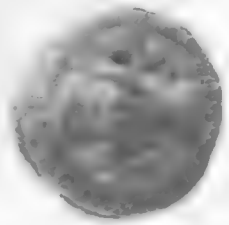

Arkası: 1. El-Mustansır 2. billâh Emir 3. ül-müminin 4. duribe seneti 5. sitte ve 6. işrin 7. ve sittemie

Çevresi: El-Melik ül-Kâmil Nâsır üd-dünya ved-din..

No. 53 N. Artıkarslan'ın (628) de (Hısnkeyfa) da basılmış parası. (Gümüş)

Yüzü: El-imâm 2. ül-Mustansır 3. billâh Emir ül-mü 4. minin 5. Lâilâhe 6. il 7. lallah 8. Muhammed 9. resul 10. Allah

Arkası: 1. Muhammed 2. El-Melik ül-Kâmil 3. El-Melik ül-Mansur 4. Artık 5. duribe 6. bi Keyf 7. seneti 8. semânc 9. ve işrin 10. sittemie

No. 54 N. Artıkarslan'ın 628 tarihli parası (Bakır

Yüzü: 1. Nâsır üd-din 2. Artıkarslan

Arkası: 1. El-imâm ül-Mustansır 2. billâh 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Kâmil 5. Muhammed 6. duribe seneti semâne 7. ve işrin ve sittemie

No. 55 N. Artıkarslan'ın (634) de (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

Çevresi: Es-Sultân ül-Muazzam Alâ üd-dünya ved-din Keykubad Kasim Emir ül-müminin

Arkası: 1. El-imâm 2. ül-Mustansır billâh 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Mansur 5. Artık 6. duribe bi Mardin 7. seneii erbaa ve 8. selâsin ve sittemie

No. 56 N. Artıkarslan'ın (637) de (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

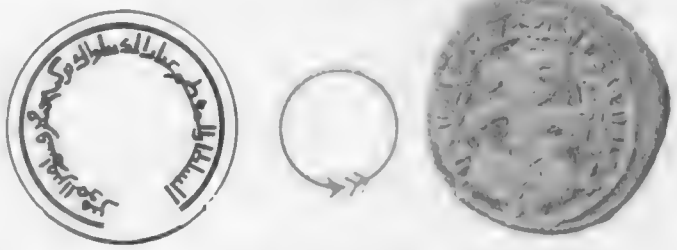

Çevresi: Es-Sultân ül-Muazzam Gıyas üd-dünya ved-din Keyhusrev Kasim Emir ül-müminin

Arkası: 1. El-imâm 2. ül-Mustansır billâh 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Mansur 5. Artık 6. duribe bi Mardin 7. seneti seb'a ve 8. selâsin ve sittemie

No. 57 N. Artıkarslan'ın (637) de (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

Yazıları 56 No. lu paranın aynı olup yalnız resim başkadır.

VII. Hükümdar

Necm üd-din I. Gazî

(1239–1259) (637–658)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Musta'sım billâh المستعصم بالله

Paralarında ismi geçen Eyyubi hükümdarları:

Eyyub
Yusuf ايوب يوسف

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik üs-Said الملك السعد

No. 58 N. I. Gazi'nin (648) de (Mardin) de basılmış parası. (Gümüş)

Yüzü: 1. El-imâm 2. ül-Musta'sım 3. billâh Emir ül-mü 4. minin 5. Lâilâhe 6. illal 7. lah 8. Muhammed 9. resul 10. Allah

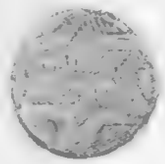

Arkası: 1. El-Melik üs-Sâlih 2. Eyyub 3. El-Melik üs-Said 4. Gazi 5. duribe 6. bi Mardin 7. seneti 8. semâne 9. ve erbain 10. sittemie

No. 59 N. I. Gazi'nin (655) de (Mardin) de basılmış parası. (Gümüş)

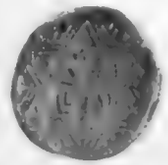

Yüzü: 1. El-imâm 2. ül-Musta'sım 3. billâh Emir ül-mü 4. minin 5. Lâilâhe 6. illâ 7. lah 8. Muhammed 9. resul 10. Allah

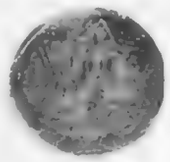

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Yusuf 3. El-Melik üs-Said 4. Gazi 5. duribe 6. bi Mardin 7. seneti 8. Hamse 9. ve hamsin 10. ve sittemie

No. 60 N. I. Gazi'nin (656) da (Mardin) de basılmış parası. (Bakır)

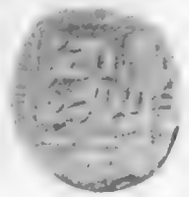

Yüzü: 1 El-imâm ül-Musta'sım 2. billâh 3. Emir ül-müminin 4. Lâilâhe illallah 5. Vahdehu lâşer 6. ikeleh Muhammed 7. resulullah

Arkası: 1 El-Melik ün-Nâsır 2. Yusuf 3. El-Melik üs-Said 4. Melik Necm üd-din 5. Gazi 6. duribe bi Mardin 7 seneti hams ve 8. hamsin ve sittemie

No. 61 N. I. Gazi'nin (656) da (Mardin) de basılmış parası. (Gümüş)

Yüzü: 1. Lâilâhe illâ 2. Allah Muhammed 3. Resul 4. Allah 5. Muhammed 6. Allah

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Yusuf 3. El-Melik üs-Said 4. Gazi 5. duribe 6. bi Mardin 7. seneti 8. sitte 9. hamsin 10. sittemie

No. 62 N. I. Gazi'nin (Mardin) de tarihsiz parası. (Bakır)

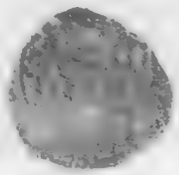

Yüzü: 1. El-imâm Musta'sım 2. billâh 3. Emir ül-müminin
Çevresi: Lâilâhe illallah Muhammed resulullah Vahdehu lâşerikeleh

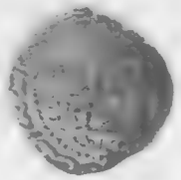

Arkası: 1. El-Melik üs-Sâlih 2. Necm üd-din Eyyub El-Melik 3. üs-Said Gazi 4. bin Artık
Çevresi: duribe bi Mardin sene sit ...mie

No. 63 N. I. Gazi'nin (Mardin) de basılmış tarihsiz parası. (Bakır)

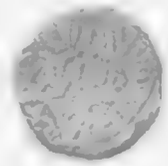

Yüzü: 1. El-Musta'sım 2. billâh Emir ül-müminin 3. Lâilâhe 4. illallah 5. Muhammed 6. resulullah 7. Vahdehu 8. Lâşerikeleh

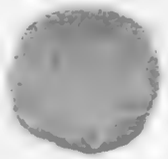

Arkası: 1. El-Melik üs-Said 2. Necm üd-din Gazi 3. duribe 4. bi Mardin 5. sene

No. 64 N. I. Gazi'nin tarihi belli olmayan parası. (Bakır)

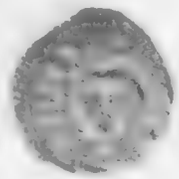

Çevresi: El-imâm ül-Musta'sım billâh Emir ül-müminin

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Yusuf 3. El-Melik üs-Said 4. Gazi 5. Hamsin 6. sittemie

VIII. Hükümdar

Karaarslan

(1259–1291) (658–691)

Parasında ismi geçen İlhani hükümdarı:

Hülâgu هولاکو

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Muzaffer الملک المظفر

No. 65 Karaarslan'ın tarihi belli olmayan parası (Bakır)

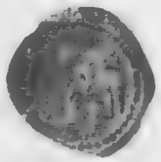

Yüzü: 1. El-Muazzam 2. Hülâgu

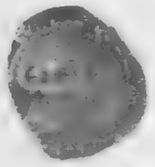

Arkası: 1. El-Melik 2. ül-Muzaffer 3. Karaarslan

X. Hükümdar

Necm üd-din II. Gazi

(1293–1312) (693–712)

Parasında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül Mansur الملک المنصور

Es-Sultân ül-Âzam السطان الاعظم

Zıllullâhi filâlem ظل الله فی العالم

Ebu ül-Feth ابی الفتح

No. 66 N II Gazi'nin (698) tarihli parası (Bakır)

Çevresi: Lâilâheillallah Vahdehu lâşcrikeleh Muhammed resulullah Salle

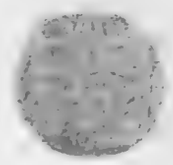

Arkası: 1. Es-Sultân ül-Âzam 2. Zıllullâhi filâlem 3. El-Melik ül-Mansur Necm 4. üd-din Ebu ül-Feth 5. Gazi 6. seneti semâne 7. ve tisin 8. ve sittemie

Seyfu'd-din Salih

(1312–1339) (712–740)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

Fi eyyâm ı Devlet üs-Sultân

Es-Sultân ül-Âdil

El-Melik üs-Sâlih

No. 67 Ş. Sâlih'in (740)da (Hısnkeyfa)da basılmış parası (Gümüş)

Yüzü: 1. Lâilâhe illâ 2 Allah 3. Muhammed 4. resul 5. Allah 6. Vahdehu

Arkası: 1. Es-Sultân ül-Âdil 2. El-Melik üs-Sâlih 3. Hâlledallâhe mülkehu 4. duribe 5. bi Hısn 6. sene 7. erbain 8. ve seb'amie

No. 68 Ş. Sâlih'in (Mardin)de basılıp tarihi okunamayan parası. (Gümüş)

Yüzü: 1. Fi eyyâm ı Devlet üs-Sultân 2. El-Melik üs-Sâlih 3. Hâlledallâhe mülkehu 4. duribe 5. Mardin 6. sene 7. Tis'a

Arkası: 1. Lâilâhe illâ 2. Allah Muhammed 3. resulullah 4. Ebu Bekr 5. Ömer 6. Osman 7. Ali

No. 69 Ş. Sâlih'in tarihsiz parası. (Bakır)

Çevrede: yazı okunamıyor

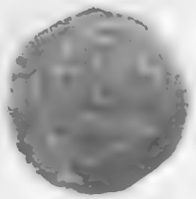

Arkası: 1. Fi eyyâm ı Devlet üs-Sultân 2. El-Melik üs-Sâlih 3. Hâlledallâhe mülkehu 4. Ömer 5. Osman 6. Ali 7. (Ebu Bekr)

Çevresi: Lâilâheilla

ZENGİLER

1 — Aksungur oğlu Zengi

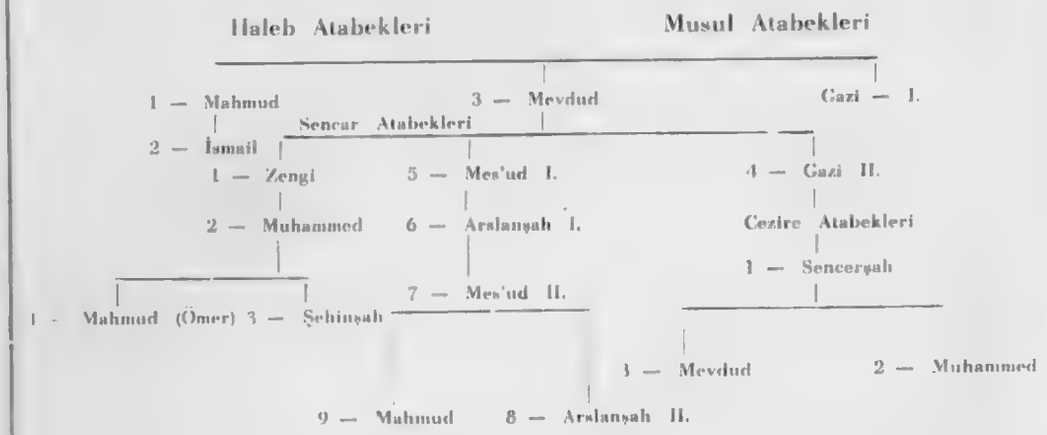

BEDR ÜD-DİN LÜ'LÜ'

(Musul Atabeki Nâsır üd-din Mahmud'un veziri)

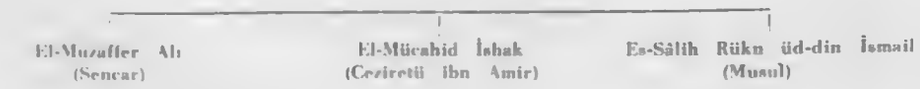

ZENGİLER (Elcezire ve Suriye Atabekleri)

Atabek İmad üd-din Zengi de Sultan Melikşah'ın yetişdirdiği Kıbçak türklerinden Aksungur El-Hâcib'in oğludur. Aksungur 1085-1094 (478-487) yıllarında (Dımşk) yani (Şam) selçuklarından Tetiş'in Haleb valisiyken kendisine karşı gelmesinden dolayı öldürülmüşdü. Oğlu Zengi 1127 (521) de Bağdad da dahil olmak üzere Irak valisi tâyin olunmuş ve aynı senede Musul, Sencar, Ceziretü-ibn-Amr ve Harran'ı ve (522) de de Haleb ve Suriye'de başka şehirleri alarak Musul'da Atabekler devletini kurmuşdur. Zengi bilhassa Haçlılara karşı müslümanların koruyucusu olmuş Salah üd-din-i-Eyyubi'ye yardımı dokunmuşdur. İmad üd-din ölduğü zaman memleketi Suriye'de hüküm süren oğlu Nur üd-din Mahmud ile Musul ve Elcezire'de hüküm süren öteki oğlu Seyf üd-din Gazi tarafından bölüşüldü. Bir kaç sene sonra Atabeklerin Suriye subesi kalkmış fakat 1170 (566)da Sencar'da yeni bir şube açılmışdır. Bu sırada bir dördüncü Atabek şubesi de Ceziretü-ibn-Amr'da meydana çıkmıştır. Sencar Atabekleri şubesinin yerine 1221 (618) de Miyafarikîn Eyyubileri geçmiş, öteki Atabekler ise Musul'da son hükümdar olan Nâsır üd-din Mahmud'un veziri bulunan Lü'lü'nün (631)de tahakkümü altına girip 1262 (660) yılına kadar Lü'lü ve oğulları hüküm sürdükden sonra Moğol'ların gelmesiyle sona ermişdir.

Zengi Oğulları (Musul Atabekleri)

1127	(521)	İmad üd-din Zengi (Haleple beraber.	Parası görülmemişdir.)
1146	(541)	Seyf üd-din I. Gazi	(Parası görülmemişdir.)
1149	(544)	Kutb üd-din Mevdud	
1170	(565)	Seyf üd-din II. Gazi	
1180	(576)	İzz üd-din I. Mes'ud	
1193	(589)	Nur üd-din I. Arslanşah	
1211	(607)	İzz üd-din II. Mes'ud	
1218	(615)	Nur üd-din II. Arslanşah	(Parası görülmemişdir.)
1219—1233	(616—631)	Nâsır üd-din Mahmud	

Atabek kolundan Musul (Musul)da hüküm süren Lü'lü' şubesi

1233	(631)	Bedr üd-din Lü'lü'
1259	(657)	Es-Sâlih Rükn üd-din Lü'lü' oğlu İsmâil
1261	(659)	Lü'lü' oğlu El-Mücahid İshak
1262	(660)	Lü'lü' oğlu El-Muzaffer Ali

ATABEKLER

Selçuk hükümdarları, küçükden satın aldıkları Kıbçak türklerini kendi şehzadeleriyle beraber büyütüp terbiye ederler ve gördükleri büyük hizmetlere karşılık onları hem sarayda hem orduda büyük makamlara çıkarırlardı. Tarihte çok kere eski efendisinin yerine kahraman ve işbilir bir Kıbçak türkünün geçtiği görülmüşdür. Bunlara Atabek derlerdi.

III. Hükümdar

Kutb üd-din Mevdud

(1149 – 1169) (544 – 565)

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Âdil ül-Âlim — الملك العادل العالم

Melik ül-ümera Eş-Şark u Vel-Garb — ملك امراء الشرق والغرب

Tuğrultekin — طغرلتكين

Atabek — اتابك

No. 70 K. Mevdud'un (556) tarihli parası (Bakır)

Yüzü: 1. sitte ve hamsin 2. ve hamsemie

Arkası: 1. El-Melik ül-Âdil 2. ül-Âlim Melik ül-ümera 3. Eş-Şark u Vel-Garb 4. Tuğrultekin Atabek 5. Mevdud 6. bin Zengi 7. bin Aksungur

IV. Hükümdar

Seyf üd-din II. Gazi

(1169 – 1180) (565 – 576)

Paralarında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Mustazı biemrillâh — المستضيء بامر الله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Âdil ül-Âlim — الملك العادل العالم

Melik ül-ümera Eş-Şark u Vel-Garb — ملك امراء الشرق والغرب

Tuğrultekin — طغرلتكين

Melik ül-ümera — ملك الامراء

Atabek — اتابك

No. 71 K. Mevdud'un (567) tarihli parası (Bakır)

Yüzü: 1. seb'a ve sittin 2. ve hamsemie

Arkası: 1. El-Melik ül-Âdil 2. ül-Âlim Melik ül-ümera 3. Eş-Şark u Vel-Garb 4. Tuğrultekin Atabek 5. Zengi bin Aksungur 6. Gazi bin 7. Mevdud bin

No. 72 S. II. Gazi'nin (575) de (Elcezire) de basılmış parası. (Bakır)

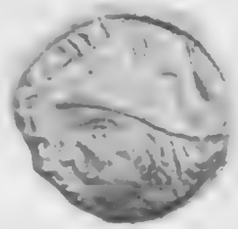

Yüzü: 1. Lâilâhe 2. İllallah Muhammed resulullah

Arkası: 1. El-Mustazı bie 2. mrillâh 3. Atabek gaz 4. i
Çevresi: Bismillâh duribe bil Cezire sene hams ve seb'in ve hamsemie

No. 73 S. II. Gazi'nin (575)de (Elcezire)de basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 72 No.lu paranın yüzü gibidir.
Arkası: 1. El-Mustazı bie 2. mrillâh 3. Gazi bin 4. Movdud
Çevresi: Bismillâh duribe bil Cezire sene hams ve seb'in ve hamsemie

No. 73 A. Bu paranın yüzü de 72 ve 73 No.lu paraların yüzü gibidir.

Arkası: 1. Melik ül-ümera 2. Gazi bin 3. Mevlud
Çevresi: Bismillâh duribe bil Cezire sene hamse seb'in ve hamsemie

V. Hükümdar

İzz üd-din I. Mes'ud

(1180–1193) (576–589)

Paralarında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsır lidinullah

Halifenin oğlu İddet ud-din Ebu Nasr Muhammed

الناصر لدين الله
عضد الدين ابو نصر محمد

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

İzz üd-dünya Ved-din

عز الدنيا والدين

Paralarında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:

Salah üd-din

El-Âdil

صلاح الدين
العادل

No. 74 I. I. Mes'ud'un (577) de (Cezire) de basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 1. Lâilâhe 2. İllallah Muhammed resulullah

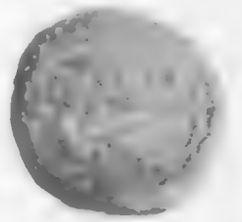

Arkası: 1. Emir ül-mumınin 2. El-Nâsır-lidinullah 3 İzz ud-dunya vedd 4. in Mes'ud
Çevresi: Bismillah dunbe bil Cezira sene seb'a ve seb'in ve hamsemie

No. 75 İ I Mes'ud'un 585 de Musul da basılmış parası Bakır

Yüzü: 1. duribe bil Musul sene 2. hams ve semânin ve hamsemie

Arkası: 1. Lâilâheillallah Muhammed 2. resulullah El-Nâsır 3. lidinullah Emir ül-mü 4. minin iddet üd-dünya 5. Ved-din Ebu Nasr Muhammed 6. Yusuf bin Eyyub 7. Melik ül-Âdil 8. Mes'ud bin Mevdud 9. Zengi 10. El-Melik ün-Nâsır

VI. Hükümdar

Nur üd-din I. Arslanşah

(1193–1210) (589–607)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Nâsır lidinullah الناصر لدين الله

Paralarında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:

El-Âdil العادل

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Âdil الملك العادل

Nur üd-dünya Ved-din نور الدنيا والدين

Atabek اتابك

No. 76 N. I. Arslanşah'ın (594) de (Nusaybin) de basılmış parası. (Bakır)

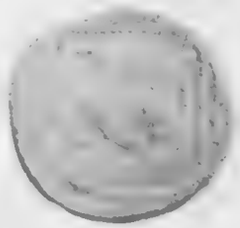

Yüzü: 1. duribe Nusaybin 2. sene erbaa ve 3. tisin ve hamsemie

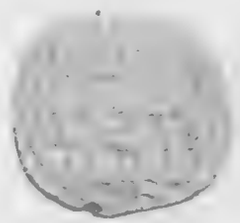

Arkası: 1. El-Nâsır lidinullah 2. Emir ül-müminin 3. El-Melik ül-Âdil 4. Nur üd-dünya Ved-din 5. Atabek Arslan 6. şah bin Mes'ud 7. bin Mevdud

Nâsır üd-din Mahmud

(1219 – 1233) (616 – 631)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifeleri: الناصر لدين الله
El-Nâsır lidinullah
المستنصر بالله
El-Mustansır billâh
İddet üd-dünya Ebu Nasr Muhammed عدة الدنيا ابو نصر محمد

Paralarında ismi geçen Eyyubi hükümdarları: الكامل / الأشرف
El-Kâmil
El-Eşref

Paralarında ismi geçen Selçuki hükümdarları: كيكباد I.
Kaykubad I.

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan: الناصر الدنيا والدين / اتابك
El-Nâsır üd-dünya Ved-din
Atabek

No. 77 N. Mahmud'un (620) de (Musul) da basılmış parası. (Bakır)

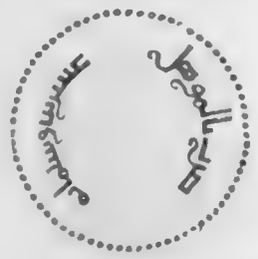

Yüzü: 1. duribe bil Musul 2. işrin ve sittemie

Arkası: 1. Lâilâheillallah Muhammed 2. resulullah El-Nâsır 3. lidinullah Emîr ül-mü 4. minin İddet üd-dünya ve 5. ddin Ebu Nasr Muhammed 6. El-Melik ül-Eşref 7. Nâsır üd-din 8. Atabek Mahmud 9. El-Melik ül-Kâmil

Bedr üd-din Lülü

1233 – 1258 (631 – 657)

El-Mustansır billâh المستنصر بالله
El-Musta'sım billâh المستعصم بالله
El-Kâmil. El-Eşref الكامل. الأشرف
El-Kâmil. Yusuf الكامل. يوسف
Keyhusrev II. كيخسرو II
Mengu منكو
El-Melik ür-Rahim الملك الرحيم

Bedr üd-dünya ved-din بدر الدنيا والدين
Hudavend i Âlem خداوند عالم
Pâdişah ı ruy i Zemin پادشاه روی زمين
El-Muazzam المعظم
Atabek اتابك
Ebu ül-Fezail ابو الفضائل

No. 78 B. Lü'lü'nün (631) de (Musul) da basılmış parası. (Bakır)

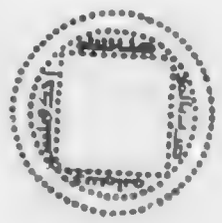

Yüzü: 1. duribe bil-Mu 2. sul sene ..Ahad ve selâsîn 4. ve sittemie

Arkası: 1. El-imâm 2. El-Mustansır 3. billâh Emir 4. ül-müminin
Çevresi: Bedr üd-dünya ved-din Lü'lü' El-Melik ül-Kâmil El-Melik ül-Eşref

No. 79 B. Lü'lü'nün (656 da (Musul) da basılmış parası (Gümüş

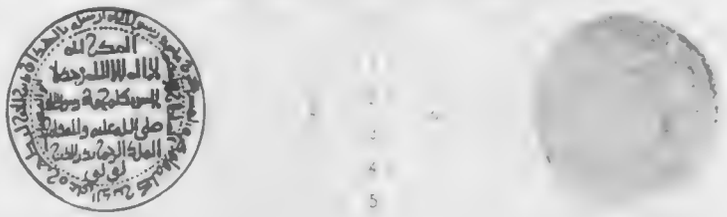

Yüzü: 1. Lâilâheillallah Vahdehu 2. Lâşerikeleh Muhammed resulullah 3. Sâllallahualeyh vesellem 4. El-Melik ür-Rahim Bedr üd-din 5. Lü'lü' 6. Es-Sultân ül-Âzam 7 (El-Melik ullah) 8. Ebu ül-Fezai

Çevresi: Muhammed resulullah erselehu bil-Hudâ ve dîn el-hakkı liyuzhirehu aleddini küllihi velev kerih el-müşri kune

Arkası: 1. Mengu 2. Kaân ül-Âzam 3. Hudavend i Âlem 4. Pâdişah ı Ruy 5. i zemîn Bend i uzmâ 6. (Melune) 7. (Min yeayyire)

Çevresi: Bismillâhirrahmanirrahim duribe hâze ed-dirhem bi Medineti bil Musul sitte hamsin ve sittemie

No. 80 B. Lü'lü'nün (656 da (Musul) da basılmış parası (Bakır)

Yüzü: 1. Lü'lü' 2. El-Melik ür-Rahim 3. Bedr üd-din 4. Sultân ül-İslâm 5. Ebu ül-Fezail

Çevresi: Lâilâheillallah Muhammed resulullah sâllallahü aleyh

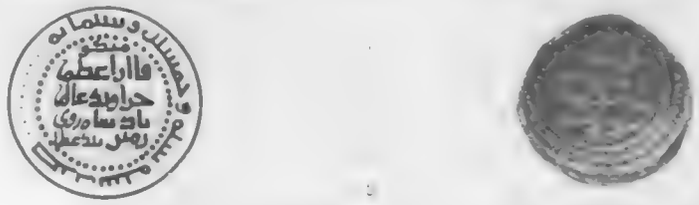

Arkası: 1. Mengu 2. Kaân ül-Âzam 3. Hüdavend i Âlem 4. Pâdişah ı ruy 5. i zemin Bend i uzma

Çevresi: duribe seneti sitte ve hamsin ve sittemie

No. 81 B. Lü'lü'nün (657) de (Musul) da basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 1. duribe bil-Musul 2. seneti (seb'a) 3. hamsin (ve sittemie)

Arkası: 1. El-imâm 2. Lâilâheillallah 3. Muhammed resulullah 4. El-Musta'sım billâh 5. Emir ül-müminin

Çevresi: Bedr üd-dünya ved-din ebu ül-Fezail

Halep Atabekleri: Zengiler

Musul Atabeklerinin kurucusu İmad üd-din Atabek Zengi'nin vefatından sonra (541) senesinde oğlu Seyf üd-din I. Gazî Musul meliki olduğu gibi Nur üd-din Mahmud da Halep Atabeki olmuşdur. Haçlılarla bir çok muharebelerde bulunarak ün salmışdır. (569) senesinde vefat edince yerine oğlu Es-Sâlih İsmail geçdı. Sekiz sene hükümdarlıkdan sonra (577) senesinde ölünce Halep Atabekliği Musul ve nihayet Sencar hükümetine ilhak edildi. Nur üd-din Mahmud'un yalnız bir ve Es-Sâlih İsmail'in de iki çeşit parası basılmışdır.

HALEP ATABEKLERİ (Suriye Atabekleri)

541 (1146) Zengi'nin oğlu Nur üd-din Mahmud

569 — 577 (1174 — 1181) Es-Sâlih İsmail

I. Hükümdar

Nur üd-din Mahmud

(1146–1173) (541–569)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsır lidinullah الناصرلدين الله

Paralarında ismi geçen Eyyubi hükümdarları:

El-Âdil العادل

El-Kâmil الكامل

El-Eşref الأشرف

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Âdil الملك العادل

No. 82 N. Mahmud'un tarihsiz parası. (Bakır)

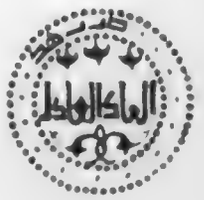

Yüzü: 1. El-Melik ül-Âdil
Çevresi: duribe hâza .. d .. s ..

Arkası: 1. Mahmud ibni Zengi
Çevresi: El-Amr ün-Nâsır İzz üd-Daim..

II. Hükümdar

Es-Sâlih İsmail

(1173–1184) (569–577)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Mustazı biemrillâh المستضيء بامرالله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik üs-Sâlih الملك الصالح

Melik ül-Muzaffer ملك المظفر

No. 83 S. İsmail'in tarihsiz parası. (Bakır)

Yüzü: 1. El-Mustazı 2. Emir ül-müminin
Çevresi: Bismillâh duribe hâz el-flus his. ve seb...

Arkası: 1. El-Melik 2. üs-Sâlih
Çevresi: (Bismillâh) Mev.. lâ.. s... l.... r. Vel-A...

No. 84 S. İsmail'ın (Şam)da basılmış parası (B.)

Yüzü : 1. El-Melik üs-Sâlih 2. İsmail
Çevresi : Melik ül-Muzaffer El-Me... El-A... El..

Arkası : 1. İbn ül-Melik 2. ül-Âdil Mahmud
Çevresi : duribe Hâz el-flus bi-Dımşk sene.. Ms.

ZENGİ'LER

Sencar Atabekleri Tarihçesi ve Hükümdarları

Sencar hükûmeti kurucusu İmad üd-din Zengi Musul'da Üçüncü Atabek olan Kutb üd-din Mevdud'un küçük oğludur. Babasının vefatında büyük oğlu Seyf üd-din II. Gazi Musul'da Atabek olmusdur. İmad üd-din Zengi de (566) da Sencar hâkimi olmuş ve (577) de Halep Atabeki Es-Sâlih İsmail'in vefatı üzerine Haleb'i kendi hükûmetine ilhak etmişdii

SENCAR ATABEKLERİ

1170 (566) Mevdud'un oğlu İmad üd-din Zengi

1197 (594) Kutb üd-din Muhammed

1219 (616) İmad üd-din Şehinşah (Parası görülmemişdir.)

1219—1220 (616—617) Celâl üd-din Mahmud (yahut Ömer) (Parası görülmemişdir.)

I. Hükümdar

İmad üd-din Zengi

(1170–1197) (566–594)

Parasında ismi bulunan Abbâsi Halifesi:

El-Nâsır lidinullah الناصر لدين الله

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil الملك العالم العادل

İmad üd-dünya ved-din عماد الدنيا والدين

Atabek اتابك

No. 85 İ. Zengi'nin (576) tarihli parası. (Bakır)

Yüzü: 1. El-imâm 2. ün-Nâsır 3. lidin Emir 4. ül-müminin
Çevresi: duribe hâz el-flus..seneti sitte ve seb'in ve hamsemie

Arkası: 1. El-Melik ül-Âlim 2. ül-Âdil İmad 3. üd-din Zengi 4. bin Mevdud
5. ibni Zengi 6. bin 7. (Ak)sungur

No. 86 İ. Zengi'nin (Sencar) da basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 1. El-imâm 2. Ahmed
Çevresi: duribe hâz ed-dirhem sene.. ne.. ve hamsemie

Arkası: 1. El-Melik ül-Âlim 2. ül-Âdil İmad 3. üd-dünya ved-din 4. Zengi bin
5. Mevdud 6. bin Zengi

II. Hükümdar

Kutb ud-din Muhammed

(1197–1219) (594–616)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsır lidinullah

الناصر لدين الله

Parasında ismi bulunan Eyyubi Hükümdarı:

El-Âdil

العادل

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Mansur

Kutb üd-dünya ved-din

El-Melik ül-Aziz

الملك المنصور
قطب الدنيا والدين
الملك العزيز

No. 87 K. Muhammed'ın 595'de Sencar da basılmış parası (Bakır

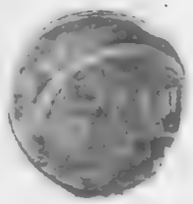

Yüzü: 1 El-Melik ül-Azız 2 Osma n/ bın Yusuf 3. El-Melik ul-Âdıl 4. Ebu Bekr bin Eyyub 5. duribe bi-Sencar 6. sene hams 7. ve tis'în 8. hamsemie

Arkası: 1 El-ımâm un-Nâsır 2 El-Melik ül-Mansur 3. Kutb üd-dünya 4. ved-din Muhammed 5. bin Zengi 6. bin Mevdud

No. 88 K. Muhammed'ın 596'da Sencar da basılmış parası (Bakır)

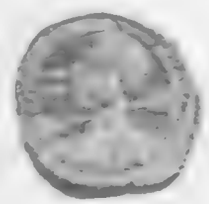

Çevresi: duribe bi-Sencar seneti sitte ve tis'în ve hamsemie

Arkası: 1. El-imâm ün-Nâsır 2. Lidinullah 3. El-Melik ül-Mansur 4. Kutb üd-dünya ved (din) 5. Muhammed 6. bin Zengi 7. bin Mevdud

No. 89 K. Mahmud'un tarihsiz parası (Bakır)

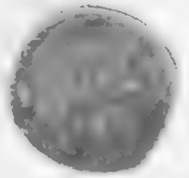

Yüzü: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Yu 3. suf

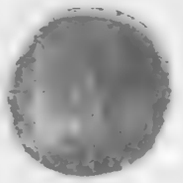

Arkası: 1. El-Melik ül-Aziz 2. Osman

No. 90 K. Mahmud'un (606) da (Sencar) da basılmış parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Mansur Kutb üd-dünya ved-dîn bin Zengi bin Dâvud Veliahd Sencar Şah ı Nuh

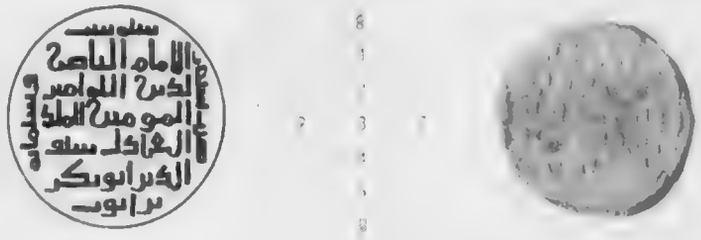

Arkası: 1. El-İmâm ün-Nâsır 2. lidinullah Emîr 3. ül-müminin El-Melik 4. ül-Âdil Seyf 5. üd-din Ebu Bekr 6. bin Eyyub 7. duribe bi Sencar 8. seneti sitte 9. ve sittemie

Cezire Atabekleri

Cezire Atabekleri, Ceziretü İbn-i-Ömer Musul ile Mardin arasında bulunan yerlerin hükümdarı idiler. (576) senesinde Zengi'lerden Seyf üd-din II. Gazî' nin vefatı ile büyük oğlu İzz üd-din I. Mes'ud Musul'a Atabek olduğu gibi küçük oğlu Muizz üd-din Sencerşah da Cezire'ye hükümdar oldu. Muizz üd-din Sencerşah'dan sonra (605) senesinde büyük oğlu Muizz üd-din Mahmud ve daha sonra bir müddet de Kutb üd-din Mevdûd hükümdarlık etmişlerdir. Bu aileden başka bir hükümdara tesadüf edilememişdir. Yalnız niyabet suretiyle Melik üz-Zâhir isminde birisi gelmiştir. Muizz üd-din Mahmud'un oğlu veya vezîri olduğu sanılmakdadır.

CEZİRE ATABEKLERİ

1180 (576) İkinci Gazi oğlu Muizz üd-din Sencerşah

1208 (605) Sencerşah oğlu Muizz üd-din Mahmud

1221—1227 (618—624) Sencerşah oğlu Kutb üd-din Mevdud

I. Hükümdar

Muizz üd-din Sencerşah

(1180—1208) (576—605)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsırlidinullah الناصر لدين الله

Parasında ismi geçen Eyyubi hükümdarı:

Salah üd-din صلاح الدين

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Muzaffer الملك المظفر

El-Nâsırî الناصري

No. 91 M. Sencerşah'ın (584) tarihli parası. (Bakır)

Çevresi El-Melik ül-Muzaffer Sencerşah bin Gazi

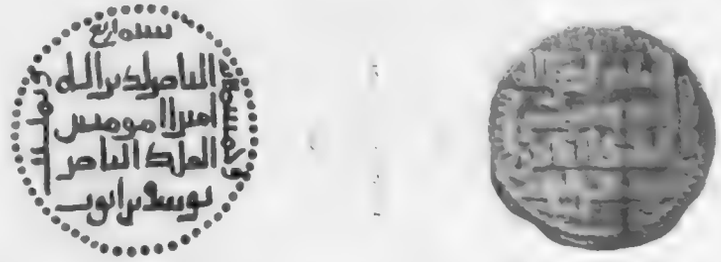

Arkası: 1. El-Nâsırlidinullah 2. Emîr ül-müminin 3. El-Melik ün-Nâsır 4. Yusuf bin Eyyub 5. seneti erbaa 6. ve semânin 7. ve hamsemie

No. 92 M. Sencerşah'ın (600) de (Elcezire) de basılmış parası (Bakır)

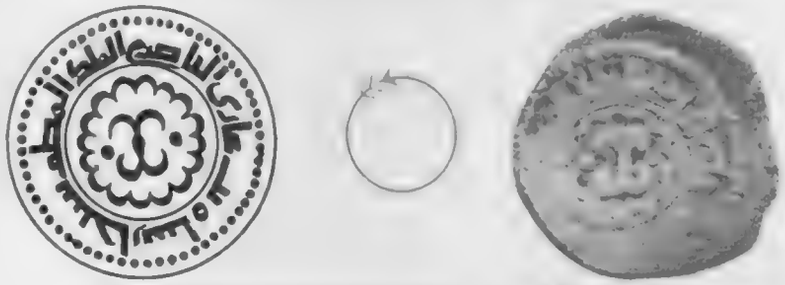

Çevresi: El-Melik ül-Muzaffer Sencerşah bin Gazi El-Nâsıri

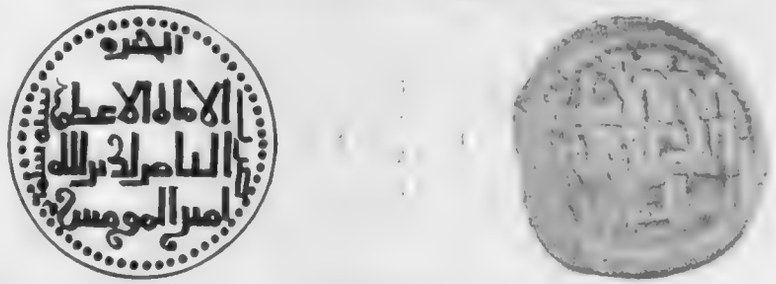

Arkası: 1. El-imâm ül-Â'zam 2. El-Nâsırlidinullah 3. Emir ül-müminin 4. duribe 5. bil Cezire 6. seneti sittemie

No. 93 M. Sencerşah'ın tarihsiz parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Muizz üd-din Şa...

Arkası: 1 El-imâm 2 ün-Nâsırlidin 3. Emir ül-müminin 4. (Nusret üd-din) gibi okunuyor

II. Hükümdar

Muizz üd-din Mahmud

1208 – 1221) (605 – 618

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsırlidinullah

Paralarında ismi geçen Eyyubi hükümdarları:

El-Âdil

El-Kâmil

El-Eşref

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Muazzam

El-Nâsıri

No. 94 M. Mahmud'un (606) da (Elcezire) de basılmış parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Muazzam Mahmud bin Sencerşah El-Nâsıri

Arkası: 1. El-imâm ül-Âzam 2. Nâsırlidinullah 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Âdil 5. Ebu Bekr bin Eyyub 6. duribe bil Cezire 7. seneti sitte 8. ve sittemie

IV. Hükümdar

El-Melik üz-Zâhir

(1241) (639)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Mustansır billâh — المستنصر بالله

Parasında ismi bulunan Selçuk Hükümdarı:

Keyhusrev — كيخسرو

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik üz-Zâhir — الملك الزاهر

No. 95 El-Melik üz-Zâhir'in 639 da Elcezire de basılmış parası (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Muazzam Veliahdehu El-Melik üz-Zâhir

Arkası: 1. El-imâm ül-Mustansır 2. billâh Es-Sultân ül 3. Âzam Keyhusrev 4. duribe bil Cezire 5. seneti tis'a 6. ve selâsin 7. ve sittemie

Bektekini

(ERBİL ATABEKLERİ)

Türkmen neslinden olan Bektekin ailesi üç kişiden ibaret olup Musul Atabekleri furuundan sayılırlar. İmad üd-din Zengi maiyyetindeki Türklerden Bektekin'in oğlu Zeyn üd-din Ali Küçük ismindeki kumandanını (539) (1144) yılında Musul'a genel vali olarak göndermişti. Zengi'nin ölümünden sonra (544) (1149) da Sehrizor, Hakkâri, Tekrit, Sencar, Harran ve sair şehirlere de sahip olmuştur Başkent ise Erbil'di. Ali ihtiyarlığından ötürü (563) (1168) de memleketlerini Kutb üd-din Mevdud'a bıraktığı halde Erbil'i alıkoymuştu. Fakat aynı yılda ölünce Erbil, daha pek genç olan oğlu Zeyn üd-din Yusuf'a geçmiştir. Daha yaşlı olan Muzaffer üd-din Gökböri ismindeki oğluna Musul'da hükûmet süren Mevdud'un oğlu İzz üd-din Mes'ud'a sonradan Harran şehrini vermiştir. Bir kaç yıl sonra Salâh üd-din Eyyubi ile Beni Zengi arasında çıkan savaşta her iki kardeş Salâh üd-din'in tarafını tutmuştur. Zeyn üd-din Yusuf da (586) (1190) da ölünce kardeşi Gökböri Erbil'e sahip olmuş, varisleri olmadığından memleketini Abbâsî halifesine vasiyyet ederek (630) da ölmüştür.

1144 (539) Zeyn üd-din Ali küçük bin Bektekin
1168 (563) Zeyn üd-din Yusuf bin Ali (Erbil'de) ölüm (586)
1168 (563) Muzaffer üd-din Gökböri bin Ali ((Harran'da)
1190—1233 (586—630) Muzaffer üd-din Gökböri bin Ali (Erbil'de)

III. Hükümdar

Muzaffer üd-din Gökbori

(1190–1232) (586–630)

Paralarında ismi bulunan Abbâsi Halifeleri:

El-Nâsırlidinullah

İddet üd-din Ebu Nasr (El-Nâsırlidinullah'ın oğlu)

Paralarında ismi geçen Eyyubi hükümdarları:

Salah üd-din El-Kâmil

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

Yolukarslan

Muzaffer üd-dünya ved-din

Melik ül-ümera

No. 96 M. Gökböri'nin 590 da Erbil de basılmış parası (Bakır)

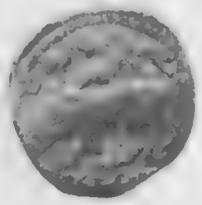

Yüzü: 1. duribe bi Erbil 2. ve tis'in 3. ve hamsemie

Arkası: 1. El-Nâsırlidinullah 2. Emir ül-müminin 3. Melik ül-ümera 4. Muzaffer üd-dünya 5. ved-din Gökböri 6. bin Ali 7. Lâilâhe illâ 8. Allah Muhammed 9. (Muhammed) resulullah

No. 97 M. Gökböri'nin tarihsiz parası (Bakır)

Yüzü: 96 numaranın yüzü gibidir.

Arkası: 1. El-Nâsırlidinullah 2. Emir ül-mümir.in İzzet 3. üd-dünya ved-din 4. Ebu Nasr Muzaffer 5 üd-din Gökböri 6 bin Ali 7 Lâilâho illâ 8 Allah Muhammed 9 resulullah

AZERBAYCAN ATABEKLERİ

İldeniz Oğulları

Şems üd-din İldeniz, neslen Türk olup Irak Selçuklarından Muizz üd-din Mahmud'un veziri Kemal üd-din Ebu Talib Sümeyremi'nin kölesidir. (516) (1122) senesinde Bağdad'da Batıni'ler tarafından Sümeyremi'nin katli üzerine Sultan Mahmud'a intikal etmiş ve sonradan Gıyas üd-din Mes'ud'un hizmetine girmiş. Mes'ud'un itimadını kazanarak (541) (1146) da Azerbaycan valiliğine tâyin olunmuş, istiklâlini ilân etmiş ve İldeniz devletini kurmuştur. Mes'ud'un biraderi Sultan Birinci Tuğrul'un dul karısını almışdır. (556) (1161) Süleyman Şâh'ı tahtından indirerek yerine Süleyman Şâh'ın oğlu olan Arslanşâh'ı tahta çıkarmış ve İldeniz (Atabek) olmuşdur. Gürcülerle yaptığı bir çok muharebeleri kazandığı için kendisine (Atabek i Âzam) unvanı verilmişdir. Şems üd-din İldeniz (568) de Hemedan'da vefat etmiş ve yerine oğlu Muhammed Pehlivan ı Cihan geçmiş ve onun vefatı üzerine de kardeşi Kızılarslan Osman (582) de yerine geçmiş ve (Emir ül-ümera) payesini almışdır. Kızılarslan (587) de Irak Selçuklarından İkinci Tuğrul'u esir etmiş (Sultan) unvanını almış ve ayni senede bir fedaî tarafından öldürülmüşdür. Yerine geçen kardeşinin çocuklarından (Ebu Bekr) ve (Özbek) zamanlarında İldeniz devleti inkıraza yüz tutmuş ve (622) de Celâl üd-din Hârzemşâh Azerbaycan'ı istilâ etmiş ve İldeniz devleti tamamen yıkılmışdır.

1 — Şems üd-din İldeniz
(541)

2 — Muhammed Pehlivan ı Cihan (568)

3 — Kızıl Arslan Osman (582)

1 — Nusrat üd-din Ebu Bekr (587)

5 — Muzaffer üd-din Özbek (607–622)

CAMUS

V. Hukümdar

Muzaffer üd-din Özbek

(1210–1225) (607–622

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsırlidinulllah

الناصرلدين الله

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

Â'zam Atabek

اعظم اتابك

Özbek'in tarihsiz parası

No. 98

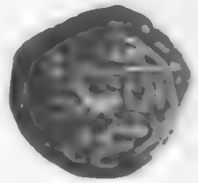

Yüzü: 1. El-Nâsırlidin 2. Allah 3. Emir ül-mü 4. minin

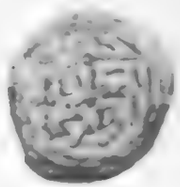

Arkası: 1 Â'zam Atabek 2. Özbek bın Muhammed

Saldık Oğulları

ERZURUM ŞUBESİ

Malazgirt savaşından sonra (464) yılında sultan Alparslan tarafından Anadolunun doğu memleketlerine gönderilen Ebu ül-Kâsım Erzurumu almış ve kendisine Alparslan tarafından Erzurum beyliği verilmiştir. Ebu ül-Kâsım'dan sonra gelen oğlu Ali (1102) (496) da Erzurum'un sahibi olmuştur. (1145) (540) da tahta çıkan İzz üd-din Saldık'tan ötürü bu hanedana Beni Saldık adı verilmiştir. İzz üd-din Saldık'ın (1153) (548) ve (1161) (556) yıllarında Gürcülerle savaş yaptığını ve (1165) (560) da kızını Anadolu Selçuklarından İkinci Kılıçarslan'la evlendirdiğini tarihler yazar. Saldık'tan sonra yerine oğlu Nâsır üd-din Muhammed (1174) (570) de tahta çıkmıştır. Bunun (Nâsır üd-din Kızılarslan Muhammed bin Saldık) yazısıyla (1189) (585) tarihli bir parası vardır. Bu paranın bir tarafında da (Es Sultân ül-Muazzam Tuğrul bin Arslan) yazılı olduğundan Nâsır üd-din Muhammed'in o zaman Irak Selçuklarından İkinci Tuğrul'un tabiiyyetinde olduğu anlaşılır. Bu parada (Kızılarslan) ismi ise Azerbaycan Atabeklerinde Osman için olabildiği gibi Muhammed'in öbür ismi de olabilir. Nâsır üd-din Muhammed'den sonra yerine oğlu Melikşah geçmiştir. Anadolu Selçuklarından Kayserşah (597) de Erzurumu alarak Muhammed'in oğlu Melikşahı kovmuş, memleketini de Elbistan Meliki olan Muizz üd-din Tuğrulşaha vermiştir. (597) ve yahut (598) de Beni Saldık devleti Erzurumda sona ermiştir.

SALDIK OĞULLARI HÜKÜMDARLARI:

1071 (464) Ebu ül-Kâsım
1102 (496) Kâsım oğlu Ali
1145—1174 (540—570) Ali oğlu İzz üd-din Saldık
1174 (570) Saldık oğlu Nâsır üd-din Muhammed
1200 (597) Muhammed oğlu Melikşah

III. Hükümdar

İzz üd-din Saldık

(540–570)

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

Es-Sultân ül-Muazzam Mes'ud السلطان المعظم مسعود

No. 99 — I. Saldık'ın tarihsiz parası. (Bakır)

Yüzü: Yazı yokdur.

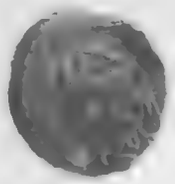

Arkası: 1. Es-Sultân 2. ül-Muazzam Mes'ud 3. bin Muhammed İzz üd-din 4. Saldık bin Ali

IV. Hükümdar

Nâsır üd-din Muhammed

(1174–?) (570–?)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

Nâsır üd-din Kızılarslan

Es-Sultân ül-Muazzam Tuğrul

No. 100 — N. Muhammed'in (585) tarihli parası. (Bakır)

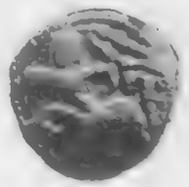

Çevresi: Es-Sultân ül-Muazzam Tuğrul bin Arslan

Ortası: 1. Nâsır üd-din Kız 2. ılarslan Muhammed 3. bin Saldık

Mengücek Oğulları

ERZİNCAN — KEMAH ŞUBESİ

(463) yılındaki Malazgirt muzafferiyyetinden sonra Horasan Selçuklarından Alparslan'in Anadolu'ya gönderdiği kumandanlardan biri de Emîr Mengûcek olup Batı Fırat yâni yukarı Karasuda Kemah, Şibinkarahisar, Divriği ve Erzincanı fethederek Beni Mengûcek devletini kurmuştur. Beni Mengûcek'in bir şubesi Erzincan ve Kemah'da, diğeri de Divriği'de hükûmet sürmüştür. Emîr Mengûcek'den sonra oğlu İshak ve ondan sonra da İshak'ın oğlu Dâvudşah tahta çıktığından Dâvutşaha Erzincan ve Kemah şubesinin kurucusu denilebilir. Dâvutşah'tan sonra oğlu Fahr üd-din Behramşah tahta çıkmıştır. Birinci İzz üd-din Keykâvus (614) yılında Behramşah'ın kızı ile evlenerek Selçuklarla aralarında akrabalık başlamıştır. Behramşah, (1225) (622) de ölünce yerine oğlu İkinci Alâ üd-din Dâvudşah geçmişse de (625) de Birinci Keykubad Erzincan'ı zaptederek Dâvutşahı çocukları ve karısı ile Konya Akşehirine sürmüş, o sırada Şibinkarahisarda bulunan Dâvutşahın kardeşi Muzaffer üd-din Muhammed'i de yenerek üç oğluyla Kırşehir'e göndermiş ve bu suretle Beni Mengûcek'in Erzincan ve Kemah şubesi de sona ermiştir.

ERZİNCAN — KEMAH ŞUBESİ HÜKÜMDARLARI:

1071 (464)		Emir Mengücek
		İshak
		Birinci Dâvut
1168—1225	(563—622)	Fahr üd-din Behramşah
1225—1228	(622—625)	İkinci Alâ üd-din Dâvudşah
		Muzaffer üd-din Muhammed

III. Hükümdar

Fahr üd-din Behramşah

(1168 — 1225) (568 — 622)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

Fahr üd-dünya ved-din

Nasir Emir ül-müminin

Melik ül-ümera Şahgazi

Ebu ül-Muzaffer

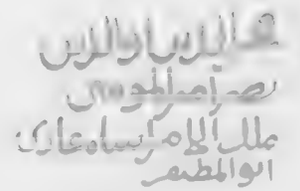

No. 101 F. Behramşah'ın (579) da (Erzincan) da basılmış parası (Bakır)

Çevresi: duribe bi Erzincan sene tis'a ve seb'în hamsemie

Ortası: 1. Fahr 2. üd-din

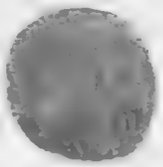

Arkası: 1. Melik ül-ümera 2. Şahgazi 3. Behramşah 4. bin Dâvud 5. Nasir 6. Emir ül-mü 7. minin

No. 102 F. Behramşah'ın (616) da (Erzincan) da basılmış parası (Bakır)

Çevresi: El-Abd üz-Zalf El-Muhtac ilâ rahmetullah
Ortası: teâlâ

Arkası: 1. Behramşah 2. bin Dâvud 3. duribe bi Medineti 4. Erzincan 5. fi sene sitte 6. aşare ve sittemie

Danışmendi

SIVAS ŞUBESİ

Horasan Selçuklarından Alparslan'ın (1070) (463) deki meşhur Malazgirt savaşı muzafferiyyetinden sonra Anadoluya gönderdiği kumandanlardan biri olan Melik Danışmend Ahmed Gazî, ki bir Türkmen kabilesindendir, (1071) (464) de Sıvas, Kavseri ve Malatya'yı alarak Danışmendiye devletini kurmuştur. (477) de ölünce yerine oğlu Melik Gazî Gümüştekin geçmiş ise de daha pek küçük yaşta olduğundan Bağdad'da Abbâsî halifesinin yanına kaçmak zorunda kalmıştır. Bu sırada memleketi hıristiyanlar tarafından işgal edilmiş ve Melik Gazî Gümüştekin Bağdad'dan dönüşte, buraları yeniden fethederek ancak (493) de Malatyaya sahip olabilmiştir. Aynı yılda Malatya yakınlarında Haçlıları da yenmiş ve prens Bohemond'u esir etmiştir. (1104) (498) de Melik Danışmend'in oğlu İsmâil Malatya'yı elde etmiş, iki yıl sonra da Sungur bin İsmâil onun yerine geçmiştir. Aynı yılda Selçuklardan Birinci Kılıçarslan Malatya'yı almış ve (1124) (518) yılına kadar Selçukların elinde kaldıktan sonra yine aynı yılda Melik Gazî Gümüştekin tarafından alınmıştır. Melik Gazî ve oğlu Melik Muhammed (1142) (537) yılına kadar hem Sıvas'ta hem de Malatya'da hükûmet sürmüşlerdir. Muhammed ölünce oğlu Yağıbasan Malatya'ya sahip olmak istemiş ise de ahali buna karşı koyarak kardeşi Ayn üd-devle'yi Malatya tahtına geçirmiştir. (1174) (570) de Rum Selçuklarından İkinci Kılıçarslan Sıvas'ı alarak Danışmendiyenin Sıvas şubesine son vermiştir.

DANIŞMENDİLERİN SIVAS ŞUBESİ HÜKÜMDARLARI:

1071 (464) Melik Danışmend Ahmed Gazi
1084 (477) Melik Gazi Gümüştekin
1134 (529) Melik Muhammed
1142 (537) İmad üd-dini Zünnun (birinci defa)
1142 (537) Melik Nizam üd-din Yağıbasan
1164 (560) Melik Mücahid Ebu ül-Muhamid Cemal Gazi
1166 (562) Melik İbrahim
1166 (562) Melik Şems üd-din İsmâil
1168—1174 (564—570) Melik Nâsır üd-din Zünnun (ikinci defa)

Melik Gazî Gümüştekin

(1084–1134) (477–529)

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

Emir Muazzam Emir Gazi

No. 103 Gümüştekin'in tarihsiz parası. (Bakır)

No. 104 Gumuştekin'in tarihsiz parası (Bakır

103 ve 104 No.lu paralar Ahmed Tevhıd beyın meskukâtı kadimei islamiye kataloğunda Gazi Gümüştekin'in parası olarak gösterilmişdir.

IV. Hükümdar

Nizam üd-din Yağıbasan

(1142–1166) (537–562)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Âdil

Yağıbasan

Zahir Emir ül-müminin

No. 105 Yağıbasan'ın tarihsiz parası. (Bakır)

Çevresi: bin Melik Danışmend Zahir Emir ül müminin

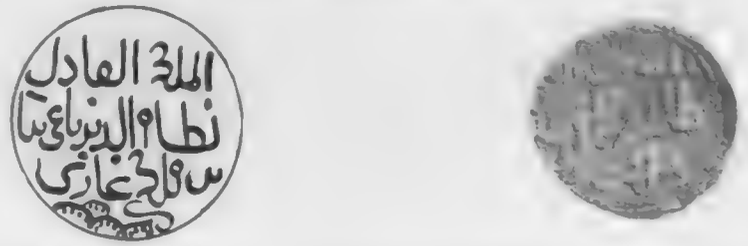

Arkası: 1. El-Melik ül-Âdil 2. Nizam üd-din Yağıbasan 3. bin Melik Gazi

VII. Hükümdar

Melik Şems üd-din İsmail

(1166–1168) (562–564)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil

Ebu ül-Muzaffer

Zahir Emir ül-müminin

Şems üd-dünya ved-din

No. 106 Ş. İsmâil'in tarihsiz parası. (Bakır)

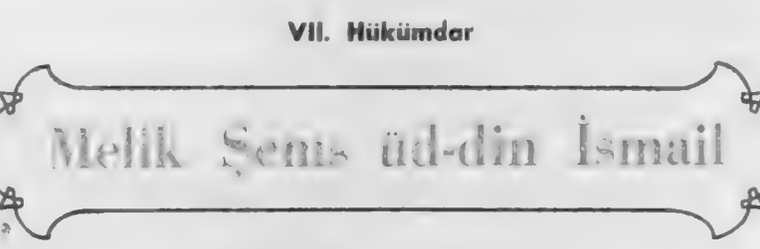

Çevresi: Ebu ül-Muzaffer İsmâil bin İbrahim bin Muhammed Zahir Emir ül-müminin

Arkası: 1. El-Melik ül-Âlem 2. ül-Âdil Şems 3. üd-dünya ved-din

VIII. Hükümdar

Melik Zünnun

Birinci defa (1142–537) İkinci defa (1168–1174) (564–570)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

Emir ül-müminin

El-Melik Ebu ül-Muzaffer Nâsır üd-dünya ved-din

İmad üd-din

Emir ül-Muazzam

El-Melik ül-İcl üs-Seyyid ül-Kebir El-Âlim ül-Âdil

El-Emir ül-İsfehsalâr

El-İcl üs-Seyyid ül-Kebir İmad üd-din

Nasîr ül-İslâm Şiryarbek

Çapiksüvar Melik ül-ümera Ebu Şüca

No. 107 Zünnun'un tarihsiz parası (Bakır)

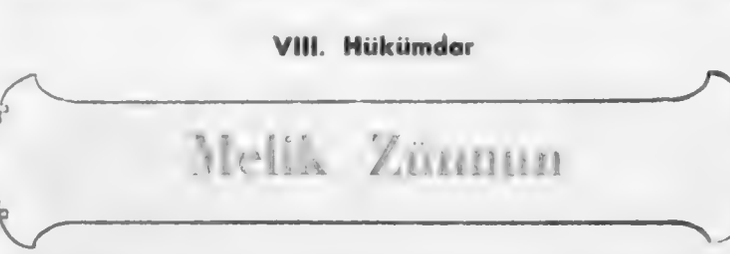

Çevresi: O M E A M H P A C D A N O Y N I C

Ortası: 1. İmad 2. üd-din

Arkası: bin El-Melik 2. Muhammed

Çevresi: O Y I C T 8 M E Λ H K M A X A M A T I C

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ

No. 108 Zünnun'un tarihsiz parası. (Bakır

Çevresi: El-Emir ül-İsfehsalâr ül-İcl üs-Seyyid ül-Kebir İmad üd-din

Arkası: 1. El-Melik 2. Zünnun bin 3. Muhammed Seyf 4. Emir ül-müminin
Çevresi: Nasir ül-İslâm Şiryarbek Çapiksüvar Melik ül-ümera ebu Şüca

No. 109 Zünnun'un tarihsiz parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-İcl üs-Seyyid ül-Kebir El-Âlim ül-Âdil (M)uzaffer..
Ortası: 1. Nâsır üd-dünya 2. ved-din Şeref 3. ül-İslâm

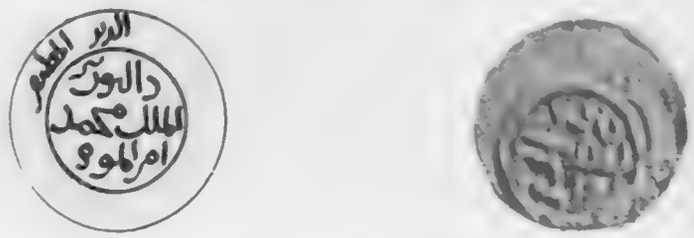

Arkası: 1. Zennun bin 2. El-Melik Muhammed 3. Emir ül-müminin
Çevresi: üd-din El-Muzaffer

Danışmendiler

Ayn üd-devle bu şehri Selçuklardan Birinci Rükn üd-din Mes'ud'un saldırışlarına karşı üç yıl kadar müdafaa etmiş, nihayet Sıvas'ı büsbütün bırakarak Danışmendiye devletinin Malatya şubesini kurmuştur. Ayn üd-devle ölünce yerine oğlu Zülkarneyn geçmiş, bunun zamanında da Rükn üd-din Mes'ud Malatyayı kuşatmış, fakat Mes'ud'un kızkardeşinin (ki Zülkarneyn'in annesi olur) ara bulmasıyle ve Selçukların himayesini kabul etmek şartiyle Malatya hükûmeti Zülkarneyn'e bırakılmıştır. (560) da Kılıçarslan Yağıbasan'ı yenmiş ve bundan sonra Danışmendi memleketleri Kılıçarslan ile İbrahim Zünnun arasında bölüşülmüştür. Rum Selçukları ile aralarındaki mücadelelerde Danışmendiler Şam Atabeklerinden Nur üd-din i Zengi'yi kazanmışlardı ve ancak Nur üd-din'in ölümünden sonra (1177) (573) de Üçüncü İzz üd-din Kılıçarslan Malatyayı Efrîdun'un elinden alarak Selçuk memleketlerine katmış ve Danışmendiye devletinin Malatya şubesi de sona ermiştir.

Danışmendiler Anadolu'da İslâmlığın yayılmasına çok yardım etmişlerdir. Anadolu'da bıraktıkları hayır eserlerinden bir çoğu hâlâ mevcut olduğu gibi Arapça ve Rumca olarak iki lisan üzerine resimli para da bastırmışlardır.

DANIŞMENDİLERİN MALATYA ŞUBESİ HÜKÜMDARLARI:

1142 (537) Ayn üd-devle
1152 (547) Zülkarneyn
1161 (556) Muhammed
1169 (565) Kàsım
1171—1177 (567—573) Efrîdun

II. Hükümdar

Zülkarneyn

(1152–1160) (547–556)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvanlar:

El-Vâsık

Emir Kebir Zülkarneyn

الواثق
امر كبير ذوالقرنين

No. 110 Zülkarneyn'in tarihsiz parası. (Bakır)

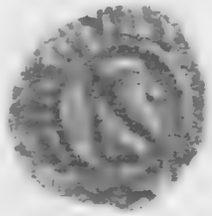

Çevresi: OMEГAC AMHPAC DOVΛXAPNAIN

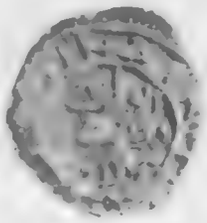

Arkası: 1. El-vàsık 2. Zülkarneyn bin 3. Ayn üd-devic
Çevresi: INΔIKTIΩNOC ΔEYTEPIC

III. Hükümdar

Muhammed

(1160–1169) (556–565)

Paralarında kullandığı lâkab ve ünvan:

Nâsır üd-din

Nâsır üd-din Ebu ül-Feth

Nasir Emir ül-müminin

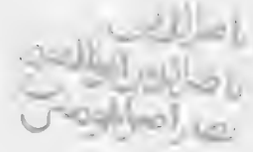

No. 111 N. Muhammed'in (558) tarihli parası. (Bakır)

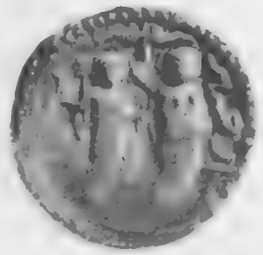

Yüzü: 1. semâne hamsin 2. ve hamsemie

Arkası: 1. Nâsır üd-din 2. Muhammed bin Zi 3. ül-Karneyn bin 4. Ayn üd-dev (le)

IV. Hükümdar

Fahr üd-din Kâsım

(1169–1171) (565–567)

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

Fahr üd-din Kâsım

فخر الدين قاسم

No. 112 F. Kâsım'ın tarihsiz parası. (Bakır)

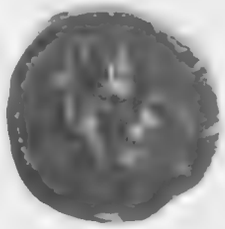

Yüzü: Yazı yokdur.

Arkası: 1. Fahr üd-din 2. Kâsım bin Zi 3. ül-Karneyn bin 4. Ayn üd-Devle

Hısnkeyfa Eyyubi'leri

Hısnkeyfa Elcezire'de Şat nehri üzerinde Diyarbakır (Diyarbekir) ile Cezîretü ibni Amr arasında eski bir şehirdir. Kalesinin kuruluşu belki Milâttan önce 800 yıllarına kadar çıkar. (1101) (495) de Artıkların eline geçen bu şehri (1232) (629) da Mısır Eyyubi'lerinden El-Kâmil Muhammed, Artık oğullarından alıp oğlu Es-Sâlih Necm üd-din Eyyub'a verdi. (1237) (635) ile (1250) (648) yılları arasında hükûmet süren oğlu Turanşah zamanında Rum Selçukları Amit şehrini aldılar. Elcezire'de (1260) (658) yılında Moğol salgınına uğradığından o sırada hükûmet süren Turanşah oğlu El-Muvahhid Moğol himayesini kabul ederek Hülâgû adına para bastırmıştır. İşte bu andan sonra Hısnkeyfa Eyyubi'lerinin çöküşü başlamıştır. Yedinci hükûmdar olan Es-Sâlih Ebûbekr'in (1378) (780) de vazgeçmesi üzerine kardeşi Birinci Melik Süleyman tahta çıkmış, zamanında Timurlenk'in (Reha) Urfa'ya kadar gelmesiyle ona boyun eğerek hükûmetinin devamını sağlamıştır. (1461) (866) da Onüçüncü hükûmdar El-Âdil, Halefi Uzun Hasan'ı öldürdükten sonra 20 sene kadar Akkoyunlular burada hükûmet sürmüş, Uzun Hasan'ın ölümünden sonra çıkan kargaşalıktan faydalanan Eyyubî'lerden Birinci Süleyman'ın oğlu İkinci Halil Siird'i ve Hısnkeyfa'yı yeniden alarak yurtlarına sahip olmuştur. Halil bir aralık kayın babası olan Şah İsmâil'in yanına gitmiş fakat Tebriz'de hapse atılmış, ancak Yavuz Sultan Selim'in İran savaşı sırasında oradan kurtularak memleketine dönebilmiştir. Halil'in yokluğunda oğlu İkinci Melik Süleyman Hısnkeyfa tahtına çıkmıştır. Fakat babası dönüşte tekrar tahtı elinden almıştır. Bir müddet sonra İkinci Süleyman'la kardeşleri Muhammed ve Ali, aralarında anlaşamadıklarından Hısnkeyfa kalesinin anahtarlarını Diyarbakır'ın Osmanlı valisi bulunan Husrev Paşaya (1524) (930) da vermek zorunda kalmış. Kanunî Sultan Süleyman da buna karşılık İkinci Melik Süleyman'a 700.000 akçe ile (Reha) Urfa'yı vermiştir. Bu tarihten sonra da Hısnkeyfa Eyyubi'leri tamamiyle sona ermiş, memleketleri de Türk yurduna katılmıştır.

Hısnkeyfa Eyyubî'lerinin resimli para basan hükümdarları:

1190—1194 (586—594) Eyyub oğlu Salah üd-din Yusuf

1194—1200 (594—597) Eyyub oğlu Seyf üd-din Ebu Bekr

1200—1210 (597—607) Seyf üd-din Ebu Bekr oğlu El-Evhad Necm üd-din Eyyub

1210—1230 (607—628) Seyf üd-din Ebu Bekr oğlu El-Eşref Muzaffer üd-din Musa

1230—1244 (628—642) Seyf üd-din Ebu Bekr oğlu El-Muzaffer Şahab üd-din Gazi

1244—1259 (642—658) Şahab üd-din Gazi oğlu El-Kàmil Muhammed
(Parası yokdur)

İsmail Galip beyin Türkmaniye kataloğundan

I. Hükümdar

Salah ud-din Yusuf

(1190–1194) (586–591)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsırlidinullah الناصر لدين الله

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ün-Nâsır الملك الناصر

No. 113 S. Yusuf'un (586) tarihli parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ün-Nâsır Salah üd-dünya ved-din Yusuf bin Eyyub

Arkası: 1. El-imâm ün-Nâ 2. sırlidinullah 3. Emir ül-müminin 4. duribe hâzâ 5. ed-dirhem sene 6. sitte semânin 7. ve hamsemie

No. 114 S. Yusuf'un (587) de (Miyafarikin) de basılmış parası. (Ba

Çevresi: El-Melik ün-Nâsır Salah üd-dünya ved-din Yusuf bin Eyyub duribe Miyafarıkin

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Salah üd-din 3. Yusuf bin Eyyub 4. duribe
5. seneti seb'a 6. ve semânin 7. ve hamsemie

No. 115 S. Yusuf'un (589) de (Miyafarikin) de basılmış parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ün-Nâsır Salah üd-dünya ved-din Yusuf bin Eyyub Muhammed (Ma. imâm. a. a. h. v. a. le.)

Arkası: 1. El-imâm 2. ün-Nâsırlidin 3. Allah Emîr 4. ül-Müminin
Çevresi: duribe Hâzâ ed-dirhem Miyafarıkin sene tis'a (semânin) ve hamsemie

No. 116 S. Yusuf'un tarihsiz parası. (Gümüş)

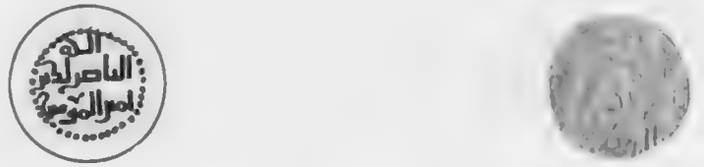

Yüzü: 1. El-Nâsırlidin 2. Allah 3. Emîr ül-müminin

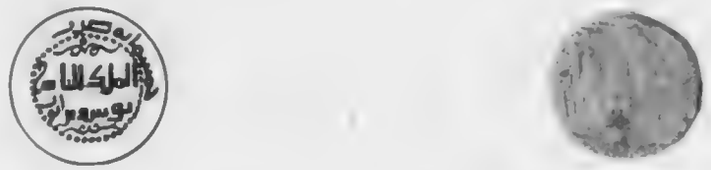

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Yusuf bin Eyyub
Çevresi: duribe.....hamsemie

No. 117 S. Yusuf'un tarihsiz parası. (Bakır)

Çevresi: Sala. Eyyu...
Yüzü: 1. El-Melik ün-Nâsır

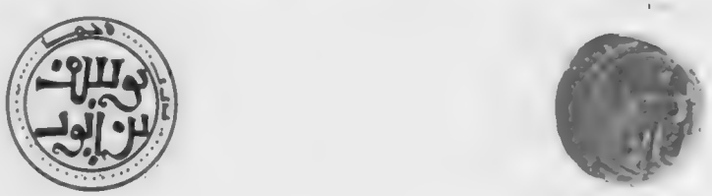

Arkası: 1. Yusuf 2. bin Eyyub
Çevresi: ve hams.....

No. 118 S. Yusuf'un tarihsiz parası.

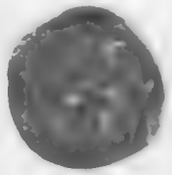

Yüzü: 1. El-Melik 2. ün-Nâsır

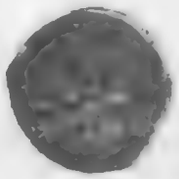

Arkası: 1. Yusuf 2. bin Eyyub

Çevresi: duribe..... semâne

Bu paranın yüz ve arka çevrelerindeki yazılar okunamamışdır.

No. 119 S. Yusuf'un tarihsiz parası. (Bakır)

Yüzü: 1. El-imâm ün-Nâsır 2. lidinullah 3. Emir ül-müminin 4. Seneti

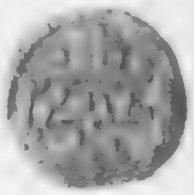

Arkası: 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Salah üd-din 3. Yusuf bin Eyyub

II. Hükümdar

Seyf ud-din

(1194–1200) (591–597)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsırlidinullah

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Âdil

No. 120 Seyf üd-din'in (591) de (Miyafarikin) de basılmış parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Âdil Seyf üd-din Ebu Bekr bin Eyyub

Ortası: 1. duribe sene 2. Âhad tis'in (ve hamsemie)

Arkası: 1. Lâilâheillallah 2. Vahdehu lâşer 3. ike El-imâm 4. ün-Nâsırlidin 5. Allah Emir ül-mü 6. mimin 7. duribe hâza 8. el-fulus 9. Bimafarikin

No. 121 Seyf üd-din'in 591) da (Miyafarıkin) de basılmış parası (Bakır

Çevresi: duribe hâza ed-dirhem Bimafarıkîn seneti Âhad
Ortası: 1. ve tis'in 2. ve hamsemie

Arkası: 1. Lâilâheillallah 2. Muhammed resul 3. Allah El-imâm 4. ün Nâsırlid
5. Allah Emir 6. ül-müminin 7. El-Melik ül-Âdil 8. Seyf üd-din 9. Ebu Bekr bin Eyyu

No. 122 Seyf üd-din'in (598) de (Harran) da basılmış parası. (Bakır

Yüzü: 1. El-Melik ül-Âdil 2. ve tis'in 3. ve hamsemie

Arkası: 1. Ebu Bekr bin Eyyub 2. duribe bi Harran 3. sene semâne

III. Hükümdar

Nasır üd-din

(1200–1210) (597–607)

Parasında ismi geçen Abbâsî halifesi:

El-Nâsırlidinullah

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Evhad

No. 123 Necm üd-din'in (605) tarihli parası. (Bakır)

Çevresi: El-Melik ül-Evhad Necm üd-dünya ved-din Şâh Ermen Eyyub İbn ül-Melik ül-Â (dil)
Ortası: 1. Sene hamse 2. ve sitte

Arkası: 1. Lâilâhe 2. illallah 3. Muhammed resu 4. l:llah 5. El-imâ 6. El-Nâ 7. lid 8. Allah
9. Emir 10. ül-mü' 11. El-Melik 12. El-Âdil 13. Seyf 14. üd-din 15. Ebu Bekr 16. bin Eyyub

IV. Hükümdar

Muzaffer üd-din

(1210–1230) (607–628)

Parasında ismi geçen Abbâsi halifesi:

El-Nâsırlidinullah الناصر لدين الله

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

El-Melik ül-Eşref الملك الاشرف

No. 124 El Eşref'in 612 de Miyafarıkin'de basılmış parası (Bakır)

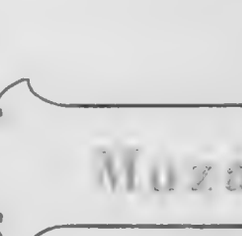

Çevresi: El-Melik ül-Eşref Muzaffer üd-din Ebu ül-Feth Musa duribe Mafarıkin
Yüzü: 1 sene snâaşr 2. ve sittemie

Arkası: 1. El-imâm ün-Nâsır 2. lidinuilah 3. E. ül-mü - 4. minin 5. (minîn)
6. El-Melik ül-Â 7. L Seyf üd-din 8. Ebu Bekr bin Eyyub

N 25 El-Eşref'in (615) de (Sencar) da basılmış parası (Bakır)

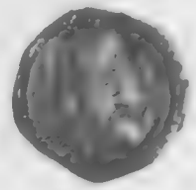

Çevresi: El-Melik ül-Eşref Şâh Ermen Musa bin Ebu Bekr
Yüzü: 1. Sencar sene 2. hamseaşr sittemie

Arkası: 1. El-imâm ün-Nâsır 2. lidinullah 3. Emir ül-müminin 4. El-Melik ül-Kâmil
5. Muhammed 6. Lâilâhe 7. illallah 8. Muhammed 9. resulullah

V. Hükümdar

Salah üd-din Yusuf

(1230–1244) (628–642)

Paralarında ismi geçen Abbâsi halifeleri:

El-Nasirlidinullah الناصر لدين الله

El-Musta'sım billâh المستعصم بالله

Parasında kullandığı lâkab ve ünvan:

Melik ül-Muzaffer الملك المظفر

NOT: El-Eşref Muzaffer üd-din'in parasında olduğu gibi bu hükümdarın paralarında da parası olmayan Altıncı hükümdar olan El-Kâmil Muhammed'in ismi geçer

No. 126 El-Muzaffer'in (628) de (Miyafarikin) de basılmış parası. (Bakır)

Yüzü: 1. El-imâm ün-Nâsır 2. Ahmed El-Melik ü 3. l-Kâmil Muhammed 4. Lâilâheillallah 5. Vahdehu lâ 6. şerikeleh Muhammed 7. resulullah

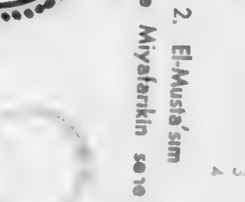

Arkası: 1. El-Melik ül-Eşref 2. Musa El-Melik 3. ül-Muzaffer Gazi 4. duribe Miya 5. farikin sene 6. semâne aşrin 7. ve sittemie

No. 127 El-Muzaffer'in (641) de (Miyafarikin) de basılmış parası. (Bakır)

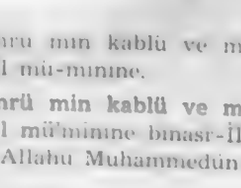

Yüzü: 1. El-imâm 2. El-Musta'sım 3. billâh Emir ül-mü 4. minin

Çevresi: duribe Miyafarikin sene Âhad ve erbain ve sittemie

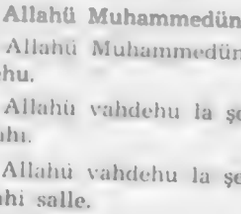

Arkası: 1. El-Melik 2. üs-Sâlih Eyyub 3. El-Melik ül-Muzaffer 4. Gazi

Çevresi: duribe Miyafarikin sene Âhad ve erbain ve sittemie

Paralarda münderiç âyât-ı kerime ve tevhid ve tasiye

Bism-Illah-irrahm[illegible] rrahim.

Bism-İllah-i al[illegible] Illah-i.

Muhammedün [illegible] İllah-i erselehu bilhüda ve din-İlhakki liyuzhiruhu ale-ddini küllihi velev kerih-elmüşrikune

Lillah-ul emru min kablü ve min ba'dü ve yevme izzü yefrih-ül mü-minine.

Lillah-ül emrü min kablü ve min ba'dü ve yevme izzü yefrih-ül mü'minine binasr-İllahi.

Lâ İlahe ill Allahu Muhammedün resul İllahi.

Lâ İlahe ill Allahü Muhammedün resul İllahi vahdehu.

Lâ İlahe ill Allahü Muhammedün resul İllahi vahdehu la **şerike lehu.**

Lâ İlahe ill Allahü vahdehu la şerike lehu Muhammedün resul İllahi.

Lâ İlahe ill Allahü vahdehu la şerike lehu Muhammedün resul İllahi salle.

Lâ İlahe ill Allahü vahdehu la şerike lehu.

Lâ İlahe ill Allahü.

Lâ İlahe ill Allahü Muhammedün resul İllahi sall Allahü aleyhi.

Muhammedün resul İllahi sall Allahü aleyhi.

Muhammedün resul İllahi sall Allahü aleyhi ve sellemü.

Muhammedün resul İllahi.

Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali.

Halled Allahü milkehu. El Ömerü-nnasır, El izzü daimün...

Fi devletü-ssultanü. Haze-ddirhemü mel'unün men yıayyirühu.

İsadan Sonra	Abbasî Halîfesi	Rum Selçukları	Hısn Keyfa Artukları	Harput Artukları	Mardin Artukları	Musul Atabekleri Zengî	Halep Atabekleri Zengî	Sincar Atabekleri Zengî
1071								
1074	Elmuktedî Biemrillâh							
1077		Süleyman						
1084								
1086		Dâvud						
1092		M. I. K. Arslan						
1094	Elmustathir Billâh							
1097			I. Sökmen					
1104			İbrahim					
1106		Melikşah						
1108			R. Dâvud		N. İlgazi			
1116		R. Mes'ud						
1118	Elmustarşid Billâh							
1122					H. Temirtaş			
1127						İ. Atabek		
1134	Errâşid Billâh							
1135	Elmuktadî Liemrillâh							
1142								
1144								
1145								
1146						S. Cazı	N. Mahmud	
1148			F. K. Arslan					
1149						K. Mevdud		
1152					N. Alp.			
1156		İ. B. K. Arslan						
1160	Elmüstencid Billâh							

Cezire Atabekleri Zengî	Erbil Atabekleri Beknekin	Eyyubîler Miyafarkin	Beni Saldık Erzurumda	Menküç Oğulları Erzincan	Dânişmendler Sivasda	Dânişmendler Malatyada	İlhanîler	Hicrî
				M. İshak G.	D. Ahmed Gazi			164
								167
								170
					M. G. Gümüştekin			177
								179
								185
								487
								491
								498
								500
								502
								510
								512
								516
								521
					Muhammed			529
								530
					İ. Zünnun Yağıbasan	Aynuddevle		537
Zeyn-uddin				I. Dâvud	Nizam-üddin Yağıbasan			539
			İ. Saldık					540
								541
								543
								544
						Zülkarneyn		547
								551
								555

İsadan Sonra	Abbasi Halifesi	Rum Selçukları	Hısn Keyfa Artukları	Harput Artukları	Mardın Artukları	Musul Atabekleri Zengi	Halep Atabekleri Zengi	Sencar Atabekleri Zengi
1160								
1166								
1167								
1169						II. S. Gazi		
1170	Elmustazi Biemrillâh							İ. Zengi
1171								
1173							E. İsmail	
1174			Nur-üddin Muhammed					
1176					K. II. İlgazi			
1179	En-nasır Lidinullah							
1180						İ. I. Mes'ud		
1184					H. Y. Arslan			
1185			K. II. Sökmen	İ. I. Ebu Bakr				
1190								
1192		G. I. Keyhusrev						
1193						N. I. Arslan Şah		
1194								
1195		R. II. Süleyman Şah						
1197								K. Muhammed
1200			N. Mahmud		N. A. Arslan			
1203		İ. III. K. Arslan		N. II. Ebu Bakr				
1204		G. I. K. (Dola 2)						
1208								
1210		İ. Keykâvus				İ. II. Mes'ud		
1218						N. Arslan Şah		
1219		A. I. Keykubad				N. Mahmud		İmad-üddin Şehinşâh

Cezire Atabekleri Zengi	Erbil Atabekleri Beknekin	Eyyubiler Miyafarkin	Beni Saldık Erzurumda	Menkliç Oğulları Erzincan	Dânişmendler Sivasda	Dânişmendler Malatyada	İlhanlar	Hicrî
						Muhammed		556
					Gazi İbrahim Ş. İsmail			562
	Z. Yusuf			F. Behram Şah				563
					N. Zünnün Dola 2	Kasım		565
								566
						Efridun		567
								569
			N. Muhammed					570
				A. Dâvud?				572
								575
M. Sencar Şah								576
								580
								581
	M. Gökbörü	S. Yusuf						586
								588
								589
		S. Ebu Bekr						591
								592
								594
		N. Eyyub	Melik Şah					597
								600
								601
M. Mahmud								605
		M. Musa						607
								615
								616

İsadan Sonra	Abbasi Halifesi	Rum Selçukları	Hısn Keyfa Artukları	Harput Artukları	Mardin Artukları	Musul Atabekleri Zengi	Halab Atabekleri Zengi	Sencar Atabekleri Zengi
1220								C. Ömer
1221								
1222			R. Mevdud					
1223				İbrahim				
1225	Ezzâhir Biemrillâh							
1226	El-müstansır Billâh							
1230								
1233						B. Lü'lü'		
1236		G. II. Keyhusrevn						
1239					I. N. Gazi			
1241								
1242	Elmüsta'sım Billâh							
1244		İ. II. Keykâvus (Defa 1)						
1248		R. IV. Kılınç Arslan						
1249		★						
1256								
1257		[illegible]						
1258		[illegible]						
1259					[illegible]			
1260						İsmail		
1261						Ali		
1274		[illegible]						
1282		[illegible]						
1284								
1286				Ahmed				

Cezire Atabekleri Zengi	Erbil Atabekleri Beknekin	Eyyubîler Miyafarikin	Beni Saldık Erzurumda	Menkûç Oğulları Erzincan	Danişmendler Sivasda	Danişmendler Malatyada	İlhanlar	Hicrî
								617
Kutb-üddin								618
								619
				Nizam-uddin?				620
								622
								623
		5. Gaz						628
								631
								634
								637
E. Zahir								639
								640
		E. Muhammed						642
								646
								647
							Hülaguhan	654
								655
								656
								657
								658
								659
								660
							[illegible]	663
							Ahmed	681
							Ergun Han	661
								685

İsadan Sonra	Abbasî Halîfesi	Rum Selçukları	Hısn Keyfa Artukları	Harput Artukları	Mardin Artukları	Musul Atabekleri Zengi	Haleb Atabekleri Zengi	Sencar Atabekleri Zengi
1291								
1291					Ş. I. Davud			
1293					N. II. Gazi			
1294								
1296		A. III. Keykubad						
1299	Osmanlıların Zuhuru	G. III. Mes'ud						
1302		G. II. Mes'ud (Defa 2)						
1304		A. III. Keykubad						
1312					İ. A. Alpı, Ş. Salih			
1316								
1335								
1337								
1338								
1339					II. Davud			
1344								
1376								
1408					S. Ahmed			

PARALARDAKİ İŞARETLER

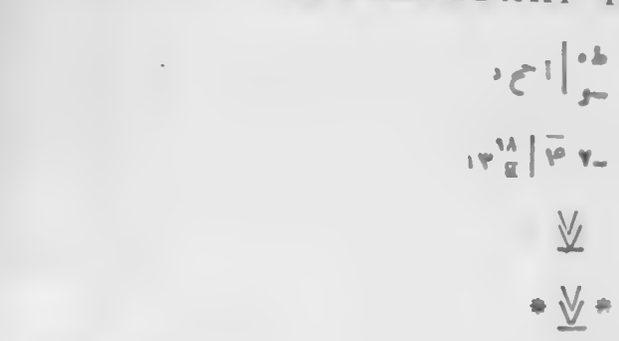

Cezire Atabekleri Zengi	Erbil Atabekleri Beknekin	Eyyubîler Miyafarkin	Beni Saldık Erzurumda	Menküç Oğulları Erzincan	Dânişmendler Sivasda	Dânişmendler Malatyada	İlhanîler	Hicrî
							Keyhatu	690
								691
								693
							Gazan Mahmud	694
								696
								699
								702
							U. Hudabende	704
								712
							E. S. Bahadır	716
							★★	736
							S. Hatun 741	738
							T. T. Han 743, C. Timur 740	739
							Süleyman Han	740
							Enuşurevan	745
								778
								811

PARALARDAKİ İŞARETLER

★: I. II. Keykâvus. R. IV. Kılınç Arslan, A. III. Keykubad müştereken.

★★: M. A. Han, Musa Han. Muhammed 737.

Elkab ve Ünvanlar

HISINKEYFA VE AMİD ARTIKLARI:

Fahr üd-din Karaarslan

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil
El-Melik ül-Âdil Melik ül-ümera
Muin. Emir ül-müminin

Nur üd-din Muhammed

Melik ül-ümera
Nâsır. Emir ül-müminin

Kutb üd-din II. Sökmen

El-Melik ül-Mes'ud
El-Melik ül-Âdil Muîn.

Nâsır üd-din Mahmud

El-Melik üs-Sâlih

Rükn üd-din Mevdud

El-Melik ül-Mes'ud

HARPUT ARTIKLARI:

İmad üd-din Ebu Bekr

Melik ül-ümera

MARDİN ARTIKLARI:

Hüsam üd-din Timurtaş

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil

Necm üd-din Alpi

Melik i Diyar ı Bekir
El-Melik ül-Âlim ül-Âdil
Melik ül-Muzaffer Melik ül-ümera

Kutb üd-din II. İlgazi

Limevlânâ El-Malik ül-Âlim ül-Âdil
Şâh ı Diyar ı Bekir Melik ül-ümera

Hüsam üd-din Yolukarslan

Nur üd-din Atabek

Nâsır üd-din Artıkarslan

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil
Nâsır üd-dünya ved-din
El-Melik ül-Mansur
Melik i Diyar ı Bekir

Necm üd-din I. Gazi

El-Melik üs-Saîd

Karaarslan

El-Melik ül-Muzaffer

Necm üd-din II. Gazi

El-Melik ül-Mansur Zıllullahi Filâlem
Es-Sultân ül-Âzam Ebu ül-Feth

Şems üd-din Sâlih

Fi eyyam ı Devlet üs-Sultân
Es-Sultân ül-Âdil El-Melik üs-Sâlih

ZENGİLER: MUSUL ATABEKLERİ:

Kutb üd-din Mevdud

El-Melik ül-Âdil ül-Âlim
Melik ül-ümera Eş-Şark u Vel-Garb
Tuğrultekin Atabek

Seyf üd-din II. Gazi

El-Melik ül-Âdil ül-Âlim
Melik ül-ümera Eş-Şark u Vel-Garb
Tuğrultekin
Melik ül-ümera
Atabek

İzz üd-din I. Mes'ud

Salah üd-din El-Âdil

Nur üd-din I. Arslanşah

El-Melik ül-Âdil
Nur üd-dünya Ved-din Atabek

Nâsır üd-din Mahmud

El-Nâsır üd-dünya Ved-din Atabek

Bedr üd-din Lü'lü'

El-Melik ür-Rahim
Bder üd-dünya Ved-din
Padişah ı ruy i Zemin El-Muazzam
Atabek Ebu ül-Fezail

HALEP ATABEKLERİ:

Nur üd-din Mahmud

El-Melik ül-Âdil

Sâlih İsmail

El-Melik üs-Sâlih Melik ül-Muzaffer

SENCAR ATABEKLERİ:

İmad üd-din Zengi

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil
imad-üd-dünya Ved-din Atabek

Kutb üd-din Muhammed

El-Melik ül-Mansur
Kutb üd-dünya Ved-din
El-Melik ül-Aziz

CEZİRE ATABEKLERİ VE FÜRUĞLARI:

Muizz üd-din Sencerşah

El-Melik ül-Muzaffer El-Nâsıri

Muizz üd-din Mahmud

El-Melik ül-Muazzam El-Nâsıri

El-Melik üz-Zâhir

El-Melik üz-Zâhir

ERBİL ATABEKLERİ — BEKTEKİNİ'LER:

Muzaffer üd-din Gökböri

Yolukarslan Muzaffer üd-dünya Ved-din
Melik ül-ümera

AZERBAYCAN ATABEKLERİ — ILDENİZ OĞULLARI:

Özbek

A'zam Atabek

SALDIK OĞULLARI — ERZURUM ŞUBESİ:

İzz üd-din Saldık

Es-Sultân ül-Muazzam Mes'ud

Nâsır üd-din Muhammed

Nasır üd-din Kızılarslan
Es-Sultân ül-Muazzam Tuğrul

MENGUCEK OĞULLARI — ERZİNCAN - KEMAH ŞUBESİ:

Fahr üd-din Behramşah

Fahr üd-dünya Ved-din
Nâsır Emîr ül-müminin
Melik ül-ümera Şahgazi
Ebu ül-Muzaffer

DANIŞMENDÎLER — SIVAS ŞUBESİ:

Melik Gazi Gümüştekin

Emîr Muazzam Emîr Gazi

Nizam üd-din Yağıbasan

El-Melik ül-Âdil
Yağıbasan Zahîr Emîr ül-müminin

Şems üd-din İsmail

El-Melik ül-Âlim ül-Âdil
Ebu ül-Muzaffer
Zahir Emir ül-müminin
Şems-üd-dünya Ved-din

Zünnun

Emir ül-müminin
El-Melik Ebu ül-Muzaffer Nâsir üd-dünya Ved-din
Emîr ül-Muazzam İmad üd-din
El-Melik ül-İcl üs-Seyyid ül-Kebîr El-Âlim ül-Âdil El-Emîr ül-İsfehsalâr
El-İcl üs-Seyyid ül-Kebîr İmad üd-din Nasîr ül-İslâm Şiryarbek
Çapiksüvar Melik ül-ümera Ebu Şüca

DANIŞMENDÎLER — MALATYA ŞUBESİ:

Zülkarneyn

El-Vâsık Emîr Kebîr Zülkarneyn

Muhammed

Nâsır üd-din Nâsır üd-din Ebu ül-Feth
Nâsır Emîr ül-Müminîn

Kâsım

Fahr üd-din Kâsım

HISINKEYFA EYYUBÎLERİ:

Salah üd-din Yusuf

El-Melik ün-Nâsır

Seyf üd-din Ebu Bekr

El-Melik ül-Âdil

El-Evhed Necm üd-din Eyyub

El-Melik ül-Evhad

El-Eşref Muzaffer üd-din

El-Melik ül-Eşref

El-Muzaffer Şahab üd-din Gazi

Melik ül-Muzaffer

Para Basılan Yerlerin Haritası

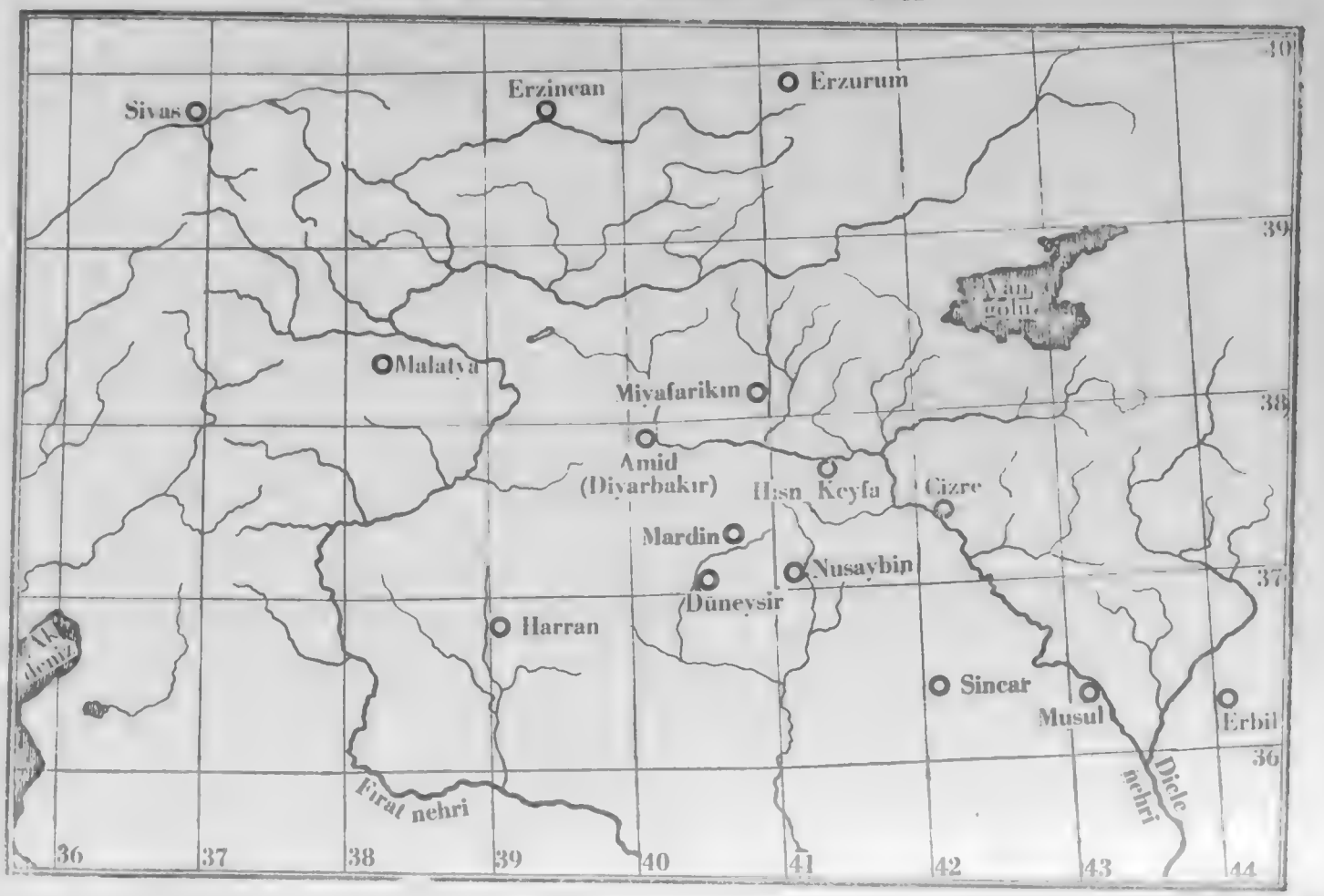

Bu eserin derlenmesinde bana yardımı dokunan kıymetli dostlarıma teşekkür ederim.

BEHZAD BUTAK

Kitapta Bulunan Paraların Arama Tablosu

1

5

2

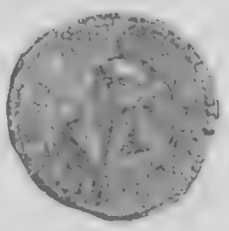

6

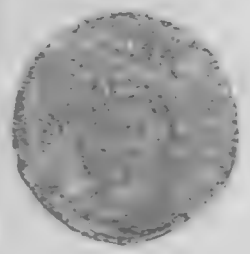

3

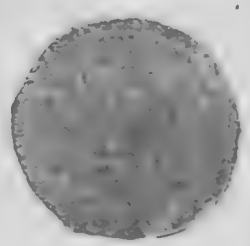

7

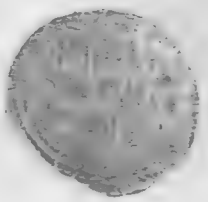

4

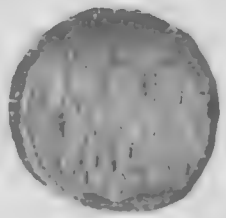

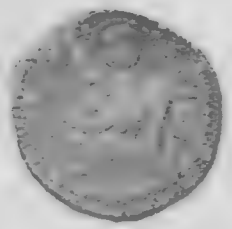

8

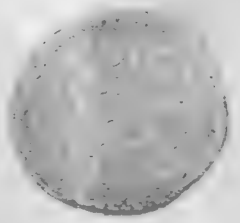

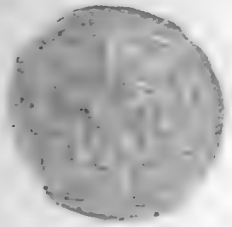

9

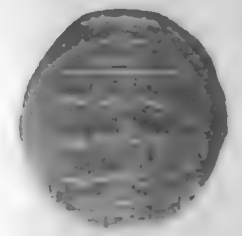

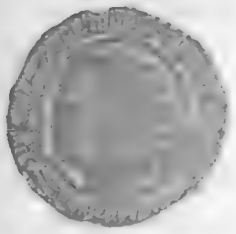

10

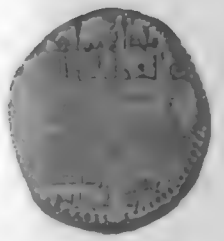

11

12

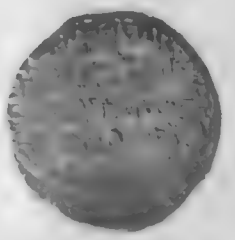

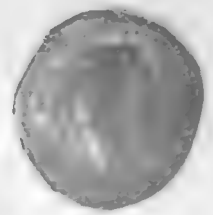

13

14

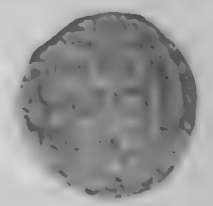

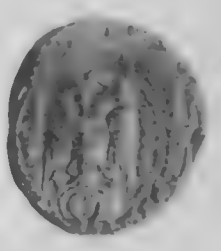

15

16

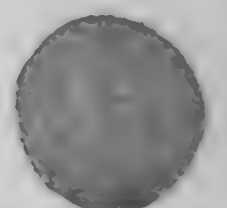

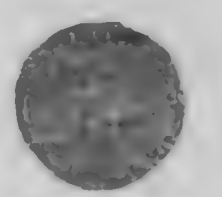

17

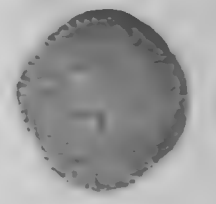

18

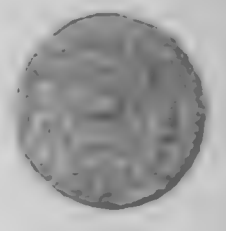

19

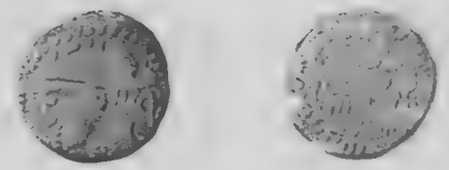

20

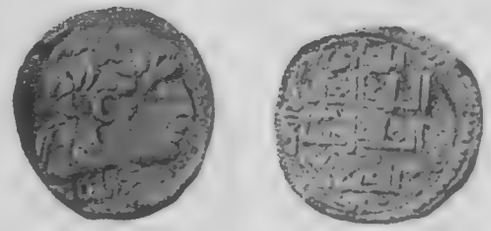

21

22

23

24

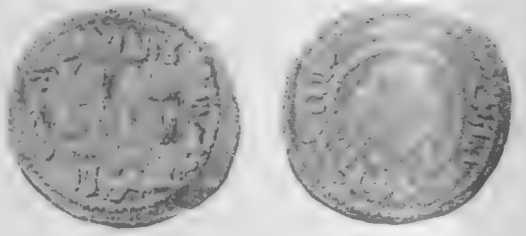

25

28

29

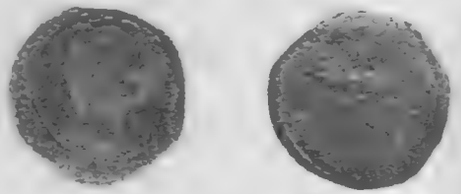

30

31

32

33

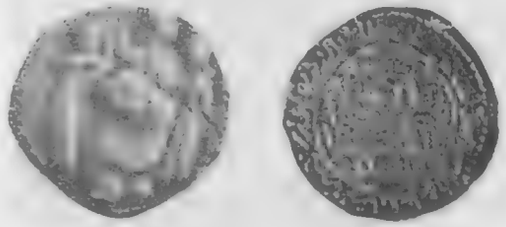

34

35

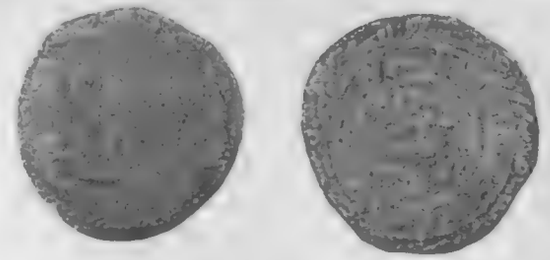

36

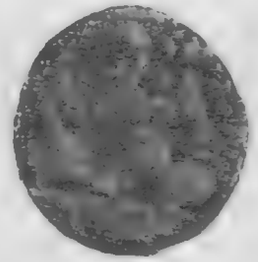

37

38

39

40

41

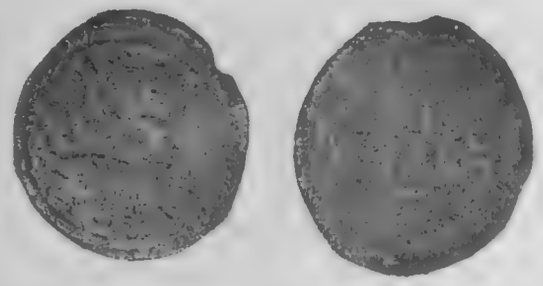

42

43

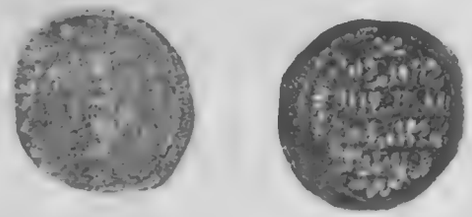

44

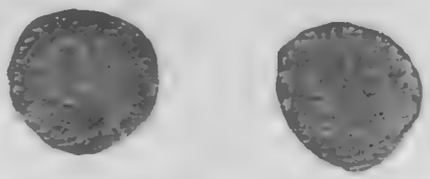

45

46

47

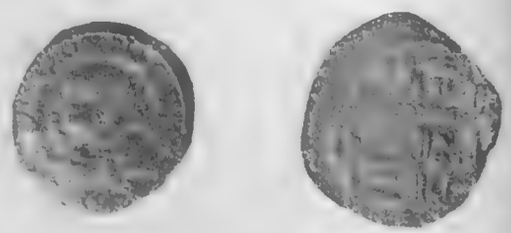

48

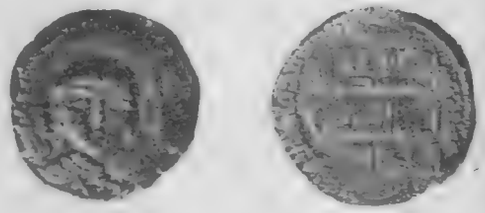

49

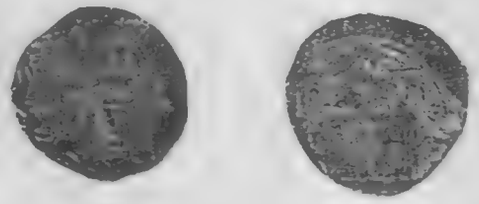

50

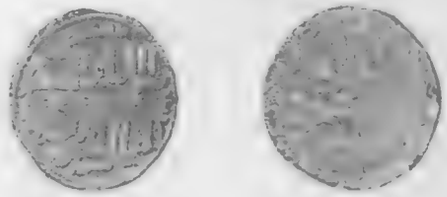

51

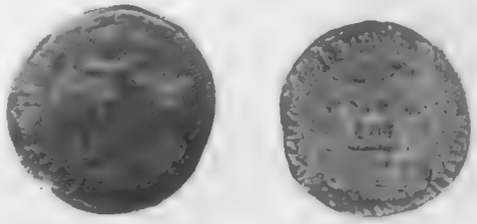

52

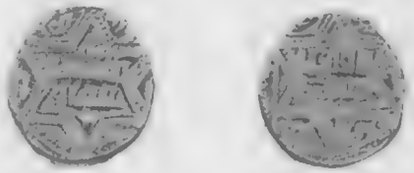

53

54

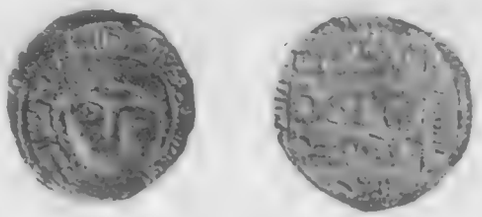

55

56

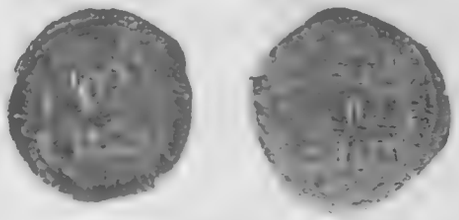

57

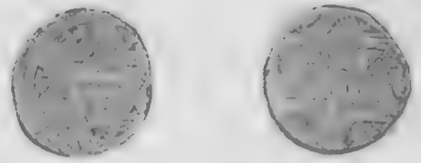

58

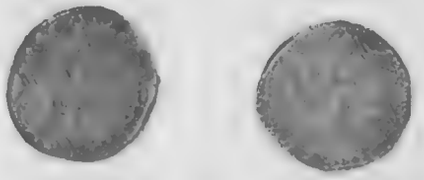

59

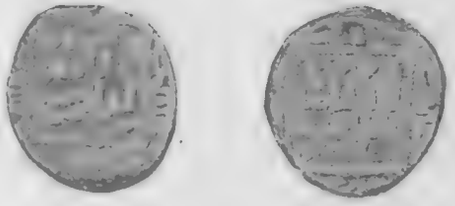

60

61

62

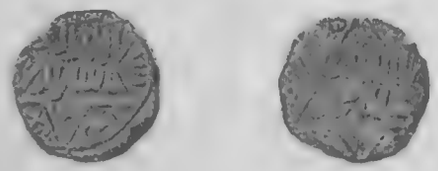

63

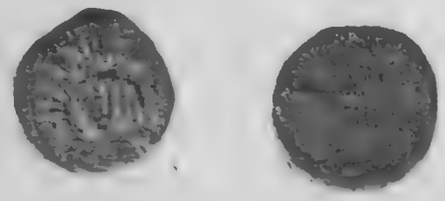

64

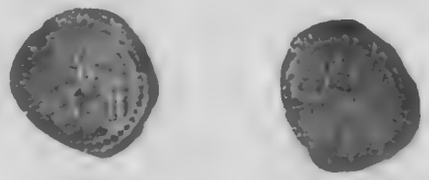

65

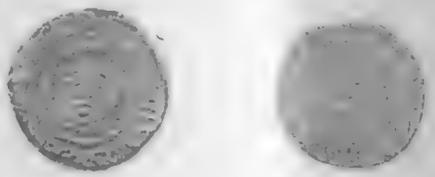

66

67

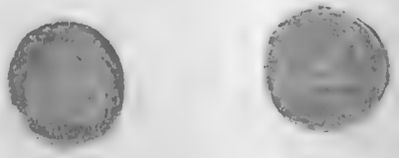

68

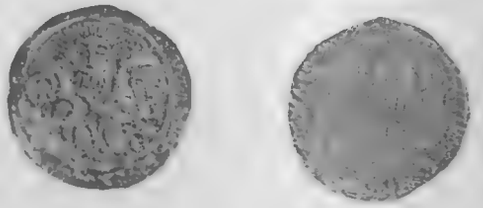

69

70

71

72

74

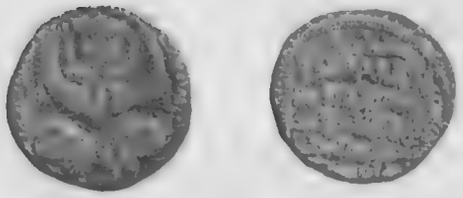

75

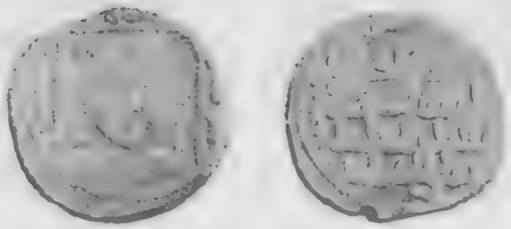

76

77

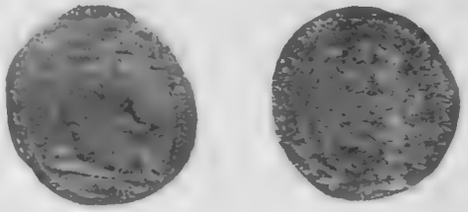

78

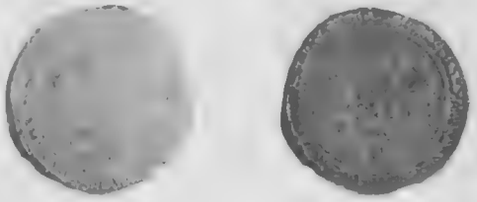

79

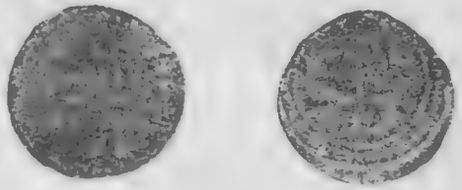

80

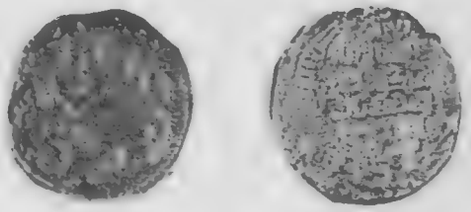

81

82

83

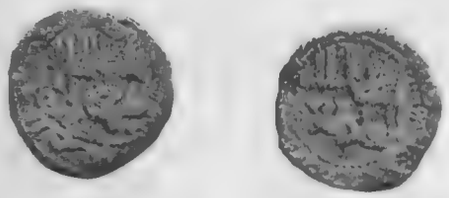

84

85

86

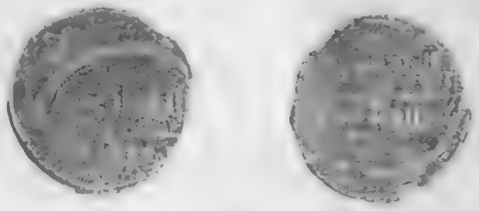

87

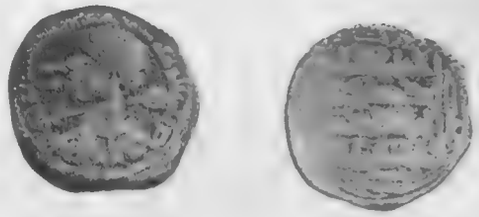

88

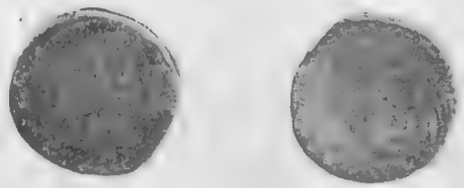

89

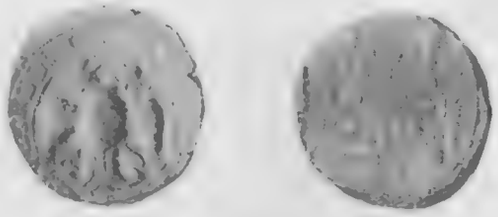

90

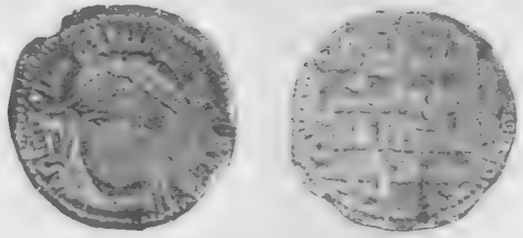

91

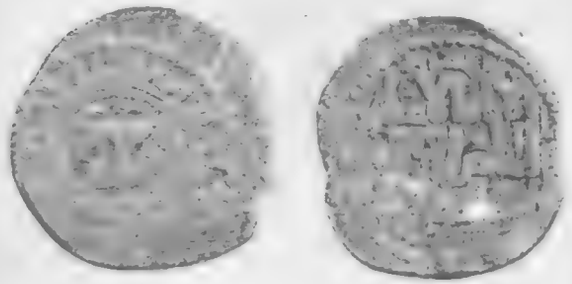

92

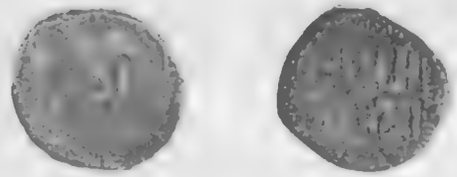

93

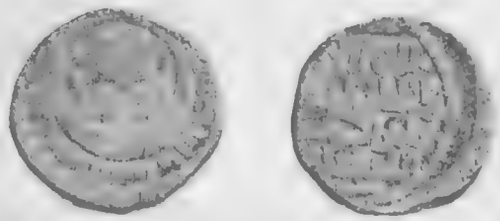

94

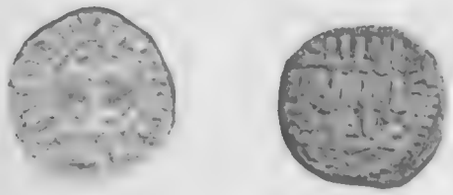

95

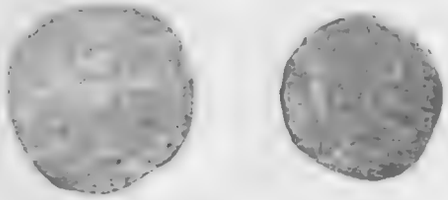

96

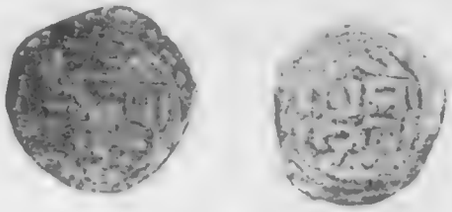

98

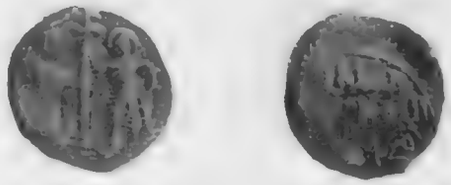

99

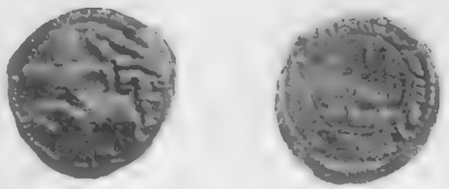

100

101

102

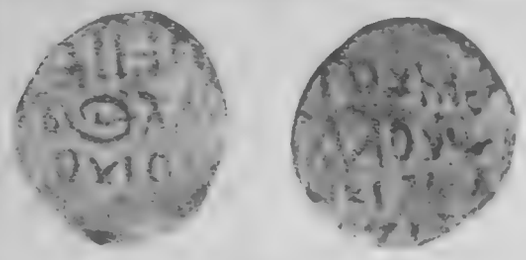

103

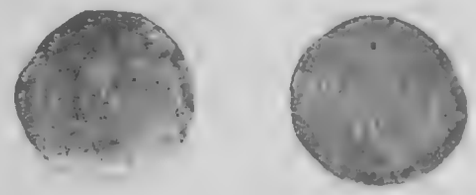

104

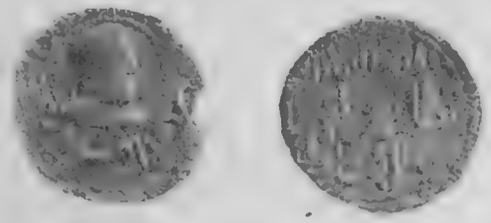

105

106

107

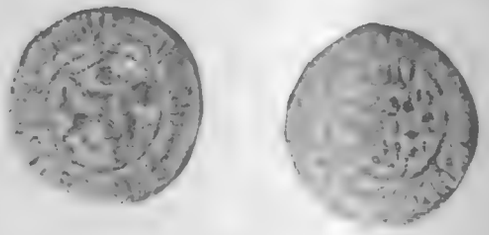

108

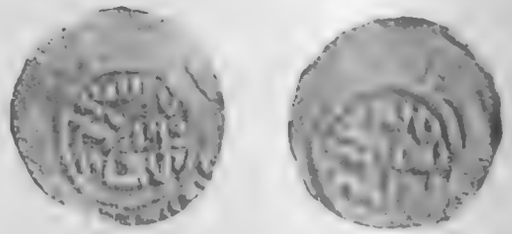

109

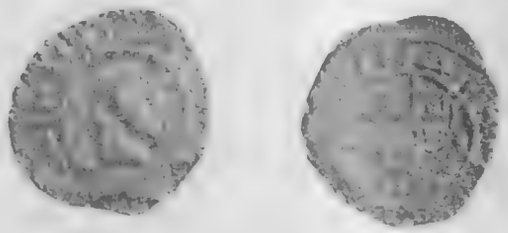

110

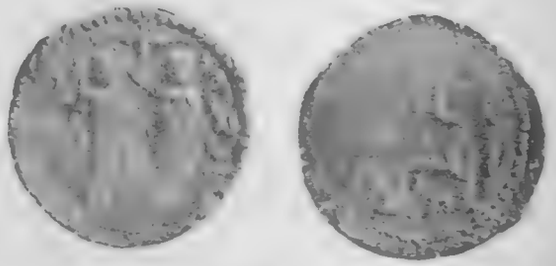

111

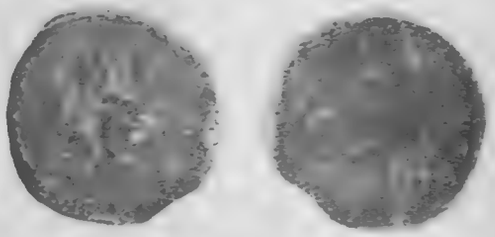

112

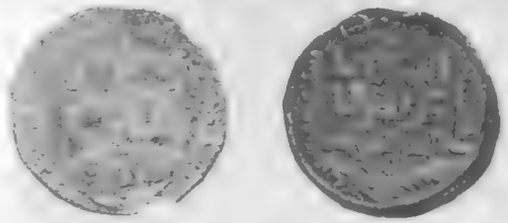

113

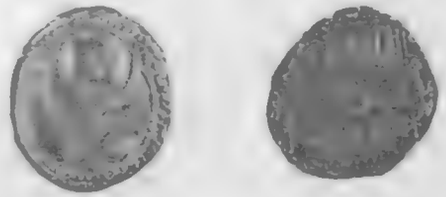

114

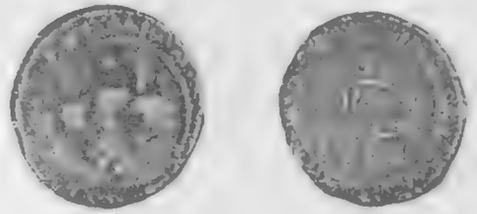

115

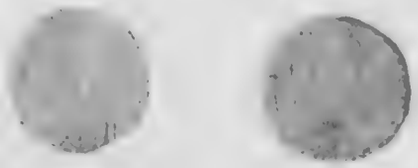

116

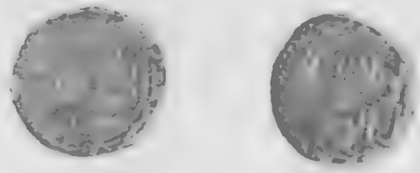

117

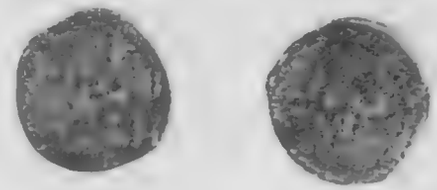

118

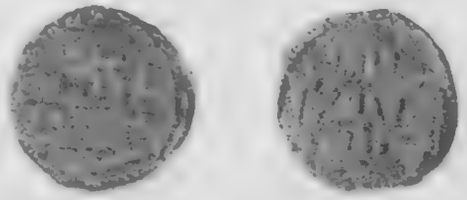

119

120

121

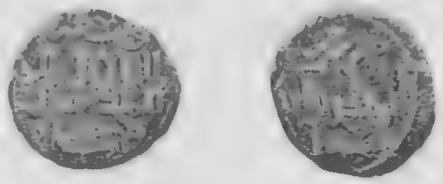

122

123

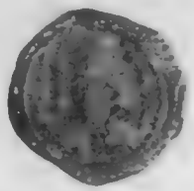

125

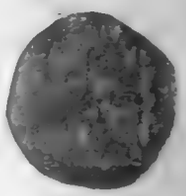

124

126

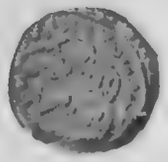

127

XI. XII. ve XIII.

Yüzyıllarda

RESİMLİ
TÜRK PARALARI
na
EK

Derleyen:
BEHZAD BUTAK
İstanbul Şehir Tiyatrosundan

PULHAN MATBAASI — İSTANBUL 1948

XI. XII. ve XIII.

Yüzyıllarda

RESİMLİ
TÜRK PARALARI
na
EK

Derleyen:

BEHZAD BUTAK

İstanbul Şehir Tiyatrosundan

PULHAN MATBAASI — İSTANBUL 1948

TEŞEKKÜR

Gerek gazetelerde yazı yazarak, gerekse mektup göndererek, lâyık olmadığı halde, bu nâçiz eserimi övmek lütfunda bulunan sayın muharrirlere ve beni seven dostlarıma burada teşekkürlerimi sunmayı bir vazife bilirim.

25.2.948 Behzad BUTAK

VIII. Hükümdar

Rükn üd-din Mevdud

(1222–1231) (619–629)

No. 128 R. Mevdud'un (Amid) de basılmış tarihsiz parası (Bakır)
No. 18e ek b.

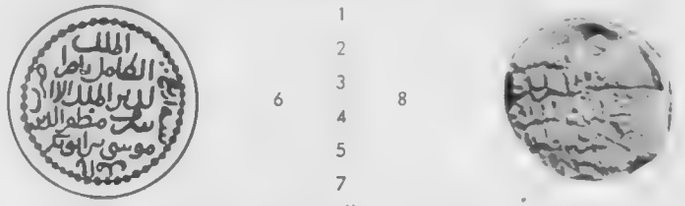

Yüzü : 1. El-Melik 2. ül-Kâmil Nâsır-Ü 3. D-din El-Melik-ül-El-E 4. şref Muzaffer-üd-din 5. Musa bin ebu Bekir 6. Duribe 7. bi. Amid 8. sene, erba'a...

Arkası : 1. El-imam 2. ül-Mustansır Emir 3. ül-mü-minin el-Melik 4. ül-Mes'ud Rükn-üd-din 5. Mevdûd bin Mahmud 6. bin Muhammed

VII. Hükümdar

Necm üd-din I. Gazî

(1239–1259) (637–658)

No. 129 N. I. Gazi'nin tarihsiz parası (Bakır)
No. 64e ek b.

Yüzü : 1. Es-Sultan ül-Muazzam 2. Gıyas üd-din el-Melik 3. üs-Said Necm-üd-din 4....Seb'a....

Arkası : 1. El-İmam 2. ül-Mustansır 3. billâh emir ül-Müminîn

No. 130 N. I. Gazi'nin tarihsiz parası (Bakır)
No. 64e ek c.

2
1
3
4

Yüzü : 1. El-Melik ün-Nâsır 2. Yusuf 3. El-Melik üs-Said 4. Gazi

1
2

Arkası : 1. Lâilâhe illAllah 2. Muhammed 3. Resul Allah

No. 131 N. I. Gazi'nin tarihi belli olmayan parası (Gümüş)
No. 64e ek d.

3
1
2
4

Yüzü : 1. El-Melik üs Said 2. ed-dünya ved-din 3. Necm 4. Gazi (duribe bi Mardin) Sene Hamsin (ve erbain)

I
II
III
IV

Arkası : 1. El-imâm 2. Müsta'sam 3. billâh Emir ül 4. mümünin 5. lâilâhe 6. illâllah....

VIII. Hükümdar
Karaarslan
(1259–1291) (658–691)

No. 132 Karaarslan'ın tarihsiz parası (Gümüş)
No. 65e ek b.

1
2
3

Yüzü : 1. El-Melik ül-Muzaffer 2. Karaarslan 3. Muhammed

4
1
2
3

Arkası : 1. Hülâgû 2. ül-Muazzam 3. il 4. han

X. Hükümdar
Necm üd-din II. Gazî
(1293–1312) (693–712)

No. 133 Necm üd-din'nin tarihsiz parası (Bakır)
No. 66ya ek b.

1
2
3
4
5

Yüzü : 1. Lâilâhe illâllah 2. Muhammed 3. resulullah el-Melik 4. ül-Mansur Necmi 5. Gazî

1
2
3
4
5

Arkası : 1. 2. 4. 5 6. (Uygur) yazısıdır. 3. Gazan Mahmud

XII. Hükümdar

Şems üd-din Sâlih

(1312–1339) (712–740)

No. 134 — Ş. Sâlih'in tarihsiz parası — (Bakır)
No. 69e ek b.

Yüz çevre : (Duribe fi sene....)

1
2
3

Arkası : 1. Es-Sultan 2. el-Melik üs-Sâlih 3. Halledallahe mülkehu
Çevre : (Lâilâhe illâllah Muhammed resul....)

No. 135 — Ş. Salih'in Merdin'de basılmış tarihsiz parası — (Bakır)
No. 69a ek c.

2 1

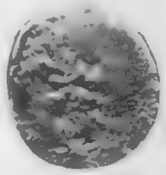

Yüzü : 1. El-Mülkü 2. Lillâh

1
2
3
4

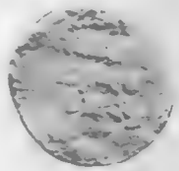

Arkası : 1. Es-Sultan 2. el-Melik üs-Salih 3. Halledallahe mülkehu
4. Merdin 5. Mansur 6. Ali. 7. El-a...

No. 136 — Ş. Salih'in (Mardin'de) basılmış tarihsiz parası — (Bakır)
No. 69a ek d.

6
7 1 5
2
3 4

Yüzü : 1. Duribe 2. Mardin 3. El-Melik 4. üs-Salih 5. Halled
6. Allahe 7. Mülkehu

4
1
3
6

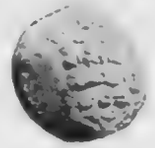

Arkası : 1. Lâilâhe ill 2. Allah Muhammed 3. resul ul-lah 4. ebu Bekir
5. Ömer 6. Osman 7. Ali

Çevre : seb'a....

XIII. Hükümdar

Davud II.

(1339–1376) (740–778)

No. 137 — Davud II. nin Merdin'de basılmış tarihsiz parası — (Bakır)
No. 69a ek e.

4
1
7 2 5
3
6

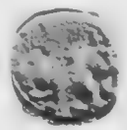

Yüzü : (Etrafı tamamiyle kesilmiştir)

1
2 4
3

Arkası : 1. El-Melik 2. ül-Muzaffer 3. es-Sultan 4. duribe Merdin

I. Hükümdar – Musul Atabekler Füruğu

Bedr üd-din Lülü

(1233–1258) (631–657)

No. 138 — Lülü'nün (634) de Musul'da basalmış parası — (Altın)
No. 78e ek b.

لولو
محمد رسول الله
صلى الله عليه
بدر الدنيا
والدين اتابک

1 2 3 4 5 6 7

Yüzü : 1. Lülü 2. Muhammed resul ul-lah 3. Sallâllahu aleyh 4: Bedr üd-dünya 5. Ved-din Atabek 6. el-Melik 7. el-Eşref

Çevresi : Muhammed resulullah ürsile bilhüda....

الامام
لا اله الا الله
وحده لا شريكله
المستنصر بالله
امير المؤمنين

1 2 3 4 5 6 7

Altın : gr. 10.60

Arkası : 1. Lâilâhe illallah 2. Vahdehu Lâşerike'leh 3. el-imam 4. el-Mustansır Billâh 5. emir ül-Müminin 6. el-Melik 7. el-Kâmil

Dış çevre : Lillâhil emr min Kabli

İç çevre : Bismillâh duribe hâzel dinar bil Musul sene erba'a ve selâsin ve sittemie

I. Hükümdar

Nur üd-din Mahmud

(1146–1173) (541–569)

No. 139 — N. Mahmud'un tarihsiz parası — (Bakır)
No. 82ye ek b.

(Bizans parası üzerine damga)

Yüzü: 1. el-Âdil 2. Nur-üd-din

1 2

Arkası : 1. Melik-ül-ümera 2. Mahmud

1 2

III. Hükümdar

Kızıl Arslan Osman

(582–587)

(XI. XII. XIII. yüzyıllarda resimli Türk paraları) kitabının 88. sayfasındaki İl deniz oğlu tarihçesine ve şeceresine lûtfen bakınız.

No. 140 — Kızıl Arslan'ın tarihsiz parası — (Bakır)
No. 98e ek a.

اعظم اتابک قزل ارسلان

1 2 3

Yüzü : 1. Âzam 2. Atabek Kızıl 3. Arslan

سلطان سنا ...

1 2

Arkası : 1. Sultan 2. Su...

Ermen Şahlar

(Ahlad'da)

Ahlat (yahut Halat) da Ermenşahlar Devletinin kurucusu olan Sekman, evvelce Azerbaycan'da Selçuk Valisi bulunan Kutb-üd-din İsmail'in bir Türk kölesiydi. Kutb-üd-din'in yanında bulunduğundan kendisine (Sekman-ül-Kutbî) denirdi. Sekman 493 (1100) de Ahlat şehrini Benî Merva'nın elinden alarak hükûmet kurdu. Evlâdı ve memlûkları o havalide yüz yıl kadar hüküm sürdüler. Bunlara bazan (Ahlatşahları) da denirdi. Eyyubîlerin 604 teki yayılması üzerine Ermenşahlar Devleti ortadan kalkmıştır.

493	Sekman-ül-Kutbî	110
506	Zahired-din İbrahim şah Ermen	1112
521	Ahmet	1127
522	Nâsır-üd-din Sekmanı II.	1183
579	Seyf ed-din Bektimur (Sekman memlukû)	1193
589	Bedr-üd-din Aksungur Hezar Dinari (Zahirüd-din İbrahim'in memlûkû, vefatı 594)	1198
594	Şüca'üd-din Kutluğ (Memlûktur 7 gün hükûmet sürmüştür)	1198
594	El-Mansur Muhammed bin Begtimur	1206 - 1207
603 - 604	İzzed-din Balaban (Memlûktur)	

Sayın Halil Edhem merhumun (Düveli İslâmiye) kitabından naklolunmuştur.

V. Hükümdar

Beg Timur

(1183–1193) (579–589)

No. 141 (Bakır)

(Beg Timûr'un «582» de basılmış parası)
No. 93e ek b.

Yüz çevre : Emre bidarbihi el-Abdül-fakir Beg Timur sene isneyn semanin ve hamse mie.

3 6 1 2 4 5

Arkası : 1. El-Nasır lidin 2. Emir-ül-Müminin 3. El-Sultan-ül-Muazzam 4. Bedr-üd-dünya 5. Ved-din Gıyas 6. Emir-ül-Müminin

Yukardaki para birinci cildimizde 93 numarayla Sencer Şahın diye gösterilmiş ve (Nusret üd-din gibi okunuyor) diye de bir kayıt koymuştuk. Paralar üç dört tane olunca sayın İbrahim Artuk tarafından tamamiyle halledilmiştir, kendilerine teşekkür ederim.

B. B.

İnal Oğulları - Diyarbakır

Bir Türkmen beyi olan İnal, 490 (1097) senesinde istiklâlini ilân etmiştir. İnallar Mardin Artıklarıyla akrabalık tesis etmiştir. Bizans paraları üzerine de kendi isimlerini damga olarak vurmuşlardır. 579 (1183) senesinde Eyyûbiler Diyarbekiri İnallar'dan almışlardır.

İNAL OĞULLARI

1. İnal Türkmânî — Sâdır ?
2. Fahrüd Devle İbrahim (503) vefatı — Necm-üd-din İlgazi Mardin Artıklarından
3. Sâdüd Devle İlaldı (536) vefatı — Yümne hatun — Hüsam-üd din Timürtaş
4. Cemal üd-din Şems-ül Mülûk Mahmud (536-579) (1141-1183) — Safiye hatun (542) İzdivaç

(*)

IV. Hükümdar

Şemsül Mülük Mahmud

(1141–1183) (536–579)

No. 142 (Bakır)

Yüzü : (Bizans paraları üzerine) Cemâl-üd-din Mahmud (damga olarak)

(*) Sayın Halil Edhem merhumun (Düveli İslâmiye, kitabından naklolunmuştur.

Koleksiyonumuzdaki ekler burada bitmiştir, sayfa kaldığı için mevcut bulunan enteresan dört parça daha ilâve ediyoruz.

B. B.

IX. İlhani Hükümdarı

Ebu Said Bahadır Han

(1316–1335) (716–736)

No. 143 Ebu Said Bahadır Hanın 719 da (Merv) de basılmış parası (Gümüş)

10 4 9
11 1 8
7 2 5
12 3 15
13 6 14

Yüzü : 1. Fi eyyam-ül devlet-üs-Sultan 2. El-Âzam ebu Said 3. Halledallahe mülkehu 4. Duribe 5. Naîm 6. El-Nasir 7. Allah 8. Duribe 9. Bişehir 10. Merv 11. Sene 12. Tis'a 13. Aşr 14. Seb'a 15. Mia

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَّعَ إِيمَانِهِمْ
وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Çevre: Hüvellezi enzeles sekinete fikulûbülmüminine liyezdadü îmanen mea imanihim velillahi cunûdüssemavati vel ardi ve kânallahü alîmen hakîma

1
2
3 6
4
5

Arkası : 1. Lâilâhe illa 2. Allah Muhammed 3. Resul-Allah 4. Ebu Bekir 5. Ömer Osman Ali 6. Feseyekfiyekehimullahü ve hüvessemiül alim

مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِم مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي
التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنجِيلِ

Gümüş, gr : 10,70

Arka çevre: Muhammedün resulullahi vellezine maahü eşiddaü alelküffari rühemaü beynehüm terahüm rükkean sücceden yebtegune fadlen minallahi ve ridvanen simahüm fi vücuhi him min eseris sücud. Zâlike meselühüm fittevrati ve meselühüm fil incile.

Bu paranın çevreleri sayın İbrahim Artuk tarafından deşifre edilmiştir.

Benî Hamdan

Ebu Muhammed Hasan — Ebülhasan Ali

(942) 331

Beni Hamdan iki şubeye ayrılıp birisi Musul'da (380), diğeri Halep'te (394) tarihlerine kadar icrayı hükûmet etmişlerdir. Birincisinin kurucusu Ebu Muhammed Hasan, ikincisinin Ebülhasan Alidir.

Halife el - Müttekî - Billah (330) senesinde Ebu Muhammed Hasan'ı Nâsır - üd-Devle lâkabı ile Bağdad'a Emir - ül - Ümera nasbetmiş ve kardeşi Ebül Hasan Ali'ye de Seyf - üd - Devle lakabı verilmiş. İşte bunlar mezkûr tarihten itibaren (340) yılına kadar memleketi beraberce idare ettikleri gibi Irakta, Musul ve civarında basılan paralarda iki kardeşin isimleri müştereken konmuştur.

(İsmail Galib bey merhumun «Meskûkâtı Kademei İslâmiye» katoloğundan)
Ebu Muhammed Hasan - Ebul Hasan Ali'nin Medinetüs - Selâm'da (331) tarihinde basılmış.

No. 144 (Altın)

لا اله الا الله ح
وحده لا شريك له
ابو منصور بن
امير المؤمنين
سيف الدولة
ابو الحسن

1
2
3
4
5
6
7

Yüzü : 1. H 2. Lâilâhe illallah 3. Vahdehu lâşerikeleh 4. Ebu Mansur bin 5. Emir-ül-Müminin 6. Seyf-üd-devle 7. Eb-ül-Hasan

İç çevre : Bismillâh duribe hazel dinar bi Medinetül se-lâm sene ehed ve selâse mie

Dış çevre : Lillâh-ül emru minkabli ve min ba'di ve yevmeizin yüferrüh-ül-Müminine bi-Nasrullah

لله
محمد رسول الله
صلى الله عليه
المتقى لله
ناصر الدولة
ابو محمد
ابريز

1
2
3
4
5
6
7

Altın, gr. : 3,60

Arkası: Lillâh 2. Muhammed Resululah 3. Sallallâhü aleyh 4. Elmüttakîbillah 5. Nâsrüd-devle 6. Ebu Muhammed 7. Ebriz

Çevre: Muhammed Resulullah ersilehu bilhüda ve dinelhak liyüzhirehu aleddini küllehu velev kerihel müşrikûn

XXII. Halife

Ebülkasım Abdullah
EL-MÜSTEKFİBİLLAH

No. 145 (944–945) (333–334) (Altın)

A. El-Müstekfi Billâh'ın Medinetüs-Selâm'da (334) tarihinde basılmış (Altın) parası.

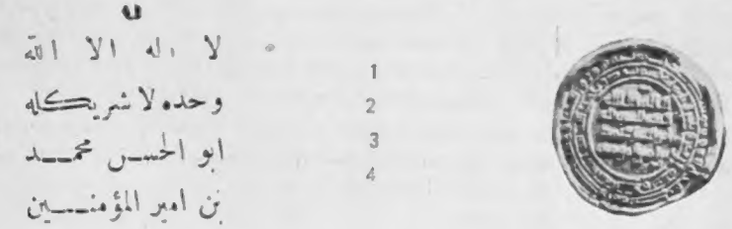

Yüzü : Lâilâhe illallah 2. Vahdehu lâşerikeleh 3. Ebül-Hasan Muhammed 4. Bin Emir-ül-Müminin

İç çevre : Bismillâh duribe haz-el-Dinar bi Medinetüs-Selâm sene erbaa ve selâsin ve selâse mie

Dış çevre : (No. 144 ün dışçevresi gibi)

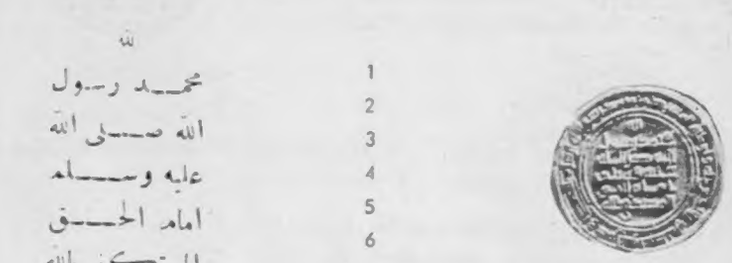

Altın, gr : 4

Arkası : 1. Lillâh 2. Muhammed resul 3. Allah Sallâllah 4. Aleyhivesellem 5. İmam-ül-hak 6. El-Müstekfi-billâh

Çevre : No. 144ün çevresi gibi)

Ebûl-Hasan Muhammed El-Müstekfi Billâh'ın oğludur.

Mısır'da Türk Memlûklarından

IX. HÜKÜMDAR

Es Sultan el-Melikün-Nâsır Nâsîr üd-din Muhammed

Mısır Türk memlûklerinden Seyf-üd-din Klavon'un oğludur; dokuz yaşında (693) (1293) tarihinde birinci defa tahta çıkmış, El Mêlik ün-Nâsır unvanını almıştır. Bir sene sonra veziri Ketbuğa tarafından tahttan indirildi. Ketbuğa Sultan ilân edildi. Nâsır üd-din Muhammed'i (Gerk) e nefyetti. (698) (1299) da tekrar tahta çıktıysa da İlhanilerden Gazan Mahmud Suriye'ye tecavüz etmiş olduğunu haber aldı. 20.000 kişi ile Humus'ta savaşa tutuştu. Gazan, Şam'ı, Kudüs'ü ve Gerk'i ele geçirdi. Nâsır üd-din Muhammed firarileri toplayarak Gazan'ın üzerine yürüdü. Şam civarında Merci-Sufur'da galip geldi ve Mısır'a döndü. Baybars ile geçinemediğinden (708) (1309) da Gerk'e çekildi. Üçüncü seferki cülûsu (709) (1310) dadır. 715 te Malatya'yı Ermenilerden aldı. İlhanilerle dost yaşadı. Malatya'da kendi ismiyle anılan Halic ün-Nâsır denilen kanalı islâh etti (741) (1341) öldü.

Nâsır Nâsır üd-din Muhammed

No. 146 (Gümüş)

Nâsır Nâsır üd-din'in tarihi okunamıyan, Kudüs'te basılmış parası.

5 1
6 2
3
7 4

Yüzü: 1. Muhammed 2. Es-Sultan El Melik 3. Ün-Nâsır Nâsır üd-Dünya 4. Ved-din Halledallahü mülhehu 5. duribe 6. Sene 7. Bi Kudüs

5 1 4
6 2
7 3

Arkası : 1. Lâilâhe illâllah 2. Muhammed 3. Resulullah 4. Ömer 5. Osman 6. Ali 7. Duribe...